

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1878.

Första Kammaren.

N:o 35.

Måndagen den 6 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 10 förmiddagen.

Justerades ett protokollsutdrag för den 4 i denna månad och protokollet för den 27 sistlidna April f. m.

Jemlikt Kammarens den 1 i denna månad fattade beslut, föredrogs nu Särskilda Utskottets utlåtande N:o 1 i anledning af de inom Riksdagens båda Kamrar väckta motioner rörande landtförsvarets ordnande.

*Landt-
försvarets
ordnande.*

Härvid anmälde sig och yttrade:

Friherre af Ugglas: På sätt Herrarne af det nu föredragna betänkan- det behagade finna, är det sönderdeladt i åtskilliga punkter och moment, hvaraf somliga innehålla de mera hufvudsakliga delarne, andra åter vissa detaljer. Då jag föreställer mig, att det skall leda till en bättre behandling af ärendet, att de mera hufvudsakliga och för det hela bestämmande delarne först föredragas, anhåller jag att i detta hänseende få framställa följande förslag: I moment *a)* förekommer ett allmänt uttalande rörande svenska härens sammansättning. Detta är, efter min tanke, det allmännaste förslaget, det som sedermera kommer att bestämma de nedanför stående detaljerna. Vidare innehåller förslaget två alldeles bestämda lagar, nemligen en om upprättande af den stamtrupp, hvarom mom. *a)* talar, samt en om allmänna värnpligten, hvarom mom. *k)* handlar. Om nu Kammaren beslutar, att mom. *a)* skall föredragas först, så får man der tala om organisationen i dess helhet. Sedan det momentet vore afgjort, finge man öfvergå till lagen om upprättande af stamtruppen och derefter till lagen om värnpligten, hvarefter man skulle återtaga punkterna i den ordning, de i betänkan- det förekomma, dervid jag ber att få nämna, att den under 1:o) förekommande förutsättningen icke bör uppskjutas till sist. På grund af hvad jag nu i största korthet anfört, tillåter jag mig att framställa följande förslag till föredragningsordning: att, »med förbi- gående af den under 1:o) förekommande ingress, föredrages:

Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

först
den under 1:o litt. a) förekommande punkt med rätt att diskutera frågan i dess helhet;

derefter
den i litt. e) omförmälda, i bilagan litt. A föreslagna lag paragrafvis samt omedelbart derefter sjelfva punkten litt. e);

derefter
den i litt. k) omförmälda, i bilagan litt. B föreslagna lag paragrafvis och omedelbart derefter sjelfva punkten litt. k);

derefter i följande ordning:
litt. b, c, d, f, g, h, i, l, m, n och o.

derefter
punkt 2:o);

derefter
den under 1:o) förekommande ingress och sedermera öfriga punkter i betänkandet i den ordning de förekomma.»

Friherre von Essen: Mot det af den siste talaren föreslagna föredragnings sättet har jag endast en anmärkning att göra, hvilken jag anhåller att i få ord få framställa. Enligt hans förslag skulle mom. a) under 1:o först föredragas, och det gillar jag fullkomligt. Dock skulle jag anhålla att Herr Talmannen ville framställa proposition, huruvida icke 1:o först skall föredragas. Den innehåller de vilkor och förutsättningar, under hvilka hela förslaget skulle antagas. Jag föreställer mig att många finnas, hvilka, lika med mig, draga i betänkande att antaga härordningsförslaget i dess helhet, innan man bestämt om vissa frågor af största vikt, hvilka innehållas i denna punkt. Hvad särskildt beträffar bevillningen, är jag öfvertygad om att det för många i denna Kammare är af synnerlig vikt, att om dess ordnande fattas ett sammanstämmande beslut, innan man afgör frågan om härordningen i dess helhet. Såsom jag fattar innehållet af denna punkt, skulle det vara sådant, att detta härordningsförslag icke skulle kunna komma att tillämpas förr än Kamrarne fattat sammanstämmande beslut i beskattningsfrågan och att således, om Kamrarne komme till gemensamt beslut om härordningen, så skulle icke någon tillämpning kunna ske innan Kamrarne fattat sammanstämmande beslut om grundskatternas samt rustnings- och roteringsbördans afskrifning. Jag tillåter mig sålunda hemställa, att Herr Talmannen ville framställa proposition derå, att hvad Utskottet hemställt under 1:o måtte blifva det första öfverläggningsämnet, och att sedan föredragningen sker på sätt förste talaren föreslagit.

Friherre af Ugglas: Oaktadt Friherre von Essens framställning vågar jag vidhålla mitt yrkande. Det förefaller mig klart att man först måste komma öfverens om sjelfva saken eller härordningen innan man bestämmer sig för några förutsättningar. Det kan hända att Kammarens beslut i afseende å härordningen blifver sådant, att man icke vill gå in på dessa förutsättningar. Mig förefaller det vara en

omvänd ordning att säga, att under vilkor, att jag får det och det, så vill jag gå in på ett härordningsförslag. Man skall väl först komma öfverens om härordningen och sedan låta beslutet om vilkoren bero på härordningens beskaffenhet. Detta är så enkelt och naturligt, att jag vågar fortfarande anhålla om bifall till det af mig framställda förslag.

*Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

Herr Rylander: Lika med Friherre von Essen anser icke heller jag den af Friherre af Ugglas föreslagna föredragningsordning lämplig, utan skulle önska, att de vilkor, hvarpå hela förslaget hvilar, först komme under öfverläggning, hvarför jag instämmer i det af Friherre von Essen framställda yrkande.

Herr Wallenberg: Jag kan icke förstå, hvarför man icke skall gå det Särskilda Utskottets ordförande till mötes i denna fråga, så mycket mer som han bjudit de bästa skäl för sin åsigt. Det kan ju hända, att belåtenheten med detta förslag är så stor och allmän, att man derefter kan vara hugad att gå in på första punkten, hvaremot, om denna punkt skall diskuteras först, alla, som hafva någon anmärkning mot förslaget särskilda delar, komme att sätta sig mot densamma af fruktan att sedan icke kunna göra sin mening gällande.

Jag biträder Friherre af Ugglas' förslag.

Många ledamöter hördes häri instämna.

Herr Mannerskantz: Jag vill icke yttra mig mot den af ordföranden i Utskottet föreslagna ordning för föredragningen, men jag skulle hafva önskat, att han förut hade framställt sina tankar derutinnan och uttryckt dem i betänkandet, så att man fått en klar uppfattning om hvad öfverläggningen verkligen angår. Jag vill emellertid tro och antaga, att alla de beslut, vi komma att fatta, måste anses vara af beskaffenhet att icke blifva gällande utan för så vidt Kammarne fatta öfverensstämmande beslut i de afseenden första punkten angifver.

Jag har endast velat yttra detta utan att vilja motsätta mig Friherre af Ugglas' förslag.

Herr Jöns Pehrsson: Lika med den siste talaren tror också jag, att, huru beslutet än må utfalla, det må ske under den förutsättning, att första punkten bifalles.

Sedan öfverläggningen angående sättet för utlåtandets föredragning härefter förklarats slutad, yttrade Herr Talmannen, att i afseende derå hade af Friherre af Ugglas framstälts följande förslag:

»Med förbigående af den under 1:o) förekommande ingress, föredrages:

först

den under 1:o) litt. a) förekommande punkt med rätt att diskutera frågan i dess helhet;

Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

derefter

den i litt. e) omförmälda, i bilagan litt. A föreslagna lag paragrafvis samt omedelbart derefter sjelfva punkten litt. e);

derefter

den i litt. k) omförmälda, i bilagan litt. B föreslagna lag paragrafvis och omedelbart derefter sjelfva punkten litt. k);

derefter i följande ordning:

litt. b, c, d, f, g, h, i, l, m, n och o;

derefter

punkt 2:o);

derefter

den under 1:o) förekommande ingress och sedermera öfriga punkter i betänkandet i den ordning de förekomma.»

Vidare hade af Friherre *von Essen* yrkats, att föredragningen skulle börja med första punkten men sedermera fortgå i den ordning, Friherre af *Ugglas* föreslagit.

Härefter framställdes propositioner på dessa yrkanden och besvarades, den förra med talrika ja jemte ett eller annat nej, och den senare med talrika nej jemte ett eller annat ja; och förklarades propositionen på antagande af Friherre af *Ugglas*' förslag hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad.

Till följd häraf förekom nu det under första punkten intagna mom. a.

Herr Statsrådet *Rosensvärd*: Den vigtiga frågan om ordnandet af vårt härväsen har under en längre följd af år varit föremål för lifliga meningsutbyten så väl hos representationen som hos allmänheten. Att denna fråga äfven varit föremål för Regeringens synnerliga uppmärksamhet och omsorg, derom vittna de flera förslag i denna rigtning, som blifvit Riksdagen förelagda. Att icke äfven vid detta riksmöte Regeringen framlagt något sådant förslag, derom har förklaring blifvit lemnad så väl från tronen som i statsrådsprotokollet. Att icke sammanstående beslut i denna fråga hittills kommit till stånd, torde äfven kunna finna — så sorgligt detta i många afseenden är — sin förklaring i åtskilliga förhållanden. Många hysa den åsigten, att den sekelgamla institutionen, indelningsverket, under hvars skydd vi så länge lefvat och som, om än något åldrigt, dock onekligen i sig innebär en kärna, frisk och stark, den nemligen af en god manstukt, trofasthet och förmågan att lemna ett soldatmaterial, hvarmed få kunna mäta sig, att, säger jag, denna gamla inrättning, något omgestaltad, i förnygrad form, fortfarande skulle kunna utgöra den grund, kring hvilken en värnpligt allt mer och mer skulle kunna utveckla sig, under det att andra, tviflande på nyttan af halfva åtgärder, önska att steget måtte fullare uttagas och att vi genast skulle öfvergå till

ett mer utveckladt värnpligtsystem. Om, under dessa meningutbyten, till frågan om härväsendets ordnande äfven knutit sig andra, lär ingen kunna antaga, att lösningen af den del deraf, som närmast rör försvarsverket, skulle falla annat än såsom en frukt af bestående institutioners vidare obehöflighet, lika litet som någon skulle vilja antaga, att fråga endast vore om utbyte af ett mot ett annat med tillägg af någon utstäckning af beväringens exercis. Den allmänna meningen har allt mer kommit till den fasta öfvertygelse, att vårt försvar behöfver stärkas på samma gång det ordnas. Det förslag, som nu blifvit af Utskottet framlagd, bär ock vittne om en sådan öfvertygelse. Det erbjuder otvifvelaktigt väsentliga militära fördelar genom den allmänna värnpligtens utsträckning, en ändamålsenligare kontroll öfver dess fullgörande, genom ökad öfningstid för de värnpligtige, genom möjligheten af en snabbare mobilisering och genom en befälskader, som tillåter användandet af en så stor del af den ökade tillgången på mer och mindre öfvadt manskap, att deraf kan bildas en till antalet akttningsbjudande här. Detta förslag stöder sig i flera väsentliga delar på det af Regeringen år 1875 framlagda, men skiljer sig derifrån i lika väsentliga delar. 1875 års förslag förutsatte en så tillräcklig öfning för hvarje värnpliktig, att han kunde anses någorlunda god soldat, dock alltid med den reservation från förslaget grundläggares och utarbetares sida, att denna öfning blifvit inskränkt till hvad man ansåg det minsta möjliga, just därför att den skulle drabba *alla*. Detta förslags styrka låg just deri, att hären var homogen, att alla kunde sägas stå ungefär på samma punkt och att alla genomgått en åtminstone någorlunda fullständig soldatbildning. Det nu framlagda förslaget ater grundar sig på en mindre, ehuru visserligen i jämförelse med det närvarande icke obetydligt utsträckt öfning för den stora massan af hären och en stam, som skulle genom sin fullständiga öfning ersätta, i den mån sådant ske kan, bristen på tillräcklig öfning hos den stora massan. Det är naturligt, att framgången af ett sådant försök till stor del beror så väl på förhållandet i antal mellan stammen och den mindre öfvade delen af hären, som ock på den öfning, som tillförsäkras stammen. Men utan att ingå i någon närmare granskning af dessa delar af förslaget, får jag säga, att det i första rummet är nödvändigt att denna stam verkligen finnes och finnes till det antal, som ansetts behöfligt för att den skall kunna fylla sitt ändamål. Utskottet säger, att den skall anskaffas ur de värnpligtiges led. Om dermed endast menas, att rekryteringen af denna stam skall ske af folk i värnpligtsåldern, är detta vilkor redan för närvarande uppfyllt, ty vår nuvarande stam rekryteras af dem, som äro mellan 18 och 25 år. Vidare har Utskottet yttrat, att värfning icke vidare skulle ifrågakomma, men om stammen skulle anskaffas mot kontant ersättning, och denna ersättning kan vara föremål för enskild öfverenskomelse, står man värfningen bra nära, om än i en annan form än den vanliga.

I alla Europas och snart sagdt alla civiliserade länder har numera värnpligten utträngt alla andra försvarsorganisationer. Under många olika former har den blifvit tillämpad, men under den form, att en del af de värnpligtige varit värfvad eller antagits mot betal-

Land-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

ning, förekommer mig veterligen icke värnpligten på något ställe. England är nu det enda, som genom penningar anskaffar sin här, men det rika England med sina särskilda förhållanden, med sin hafbeher-skande flotta, sin kolonialtjenstgöring m. m., står med oss på så helt olika ståndpunkt, att någon jämförelse dermed icke gerna kan komma i fråga. En anskaffning af stam endast genom penningar är ju beroende på enskild öfverenskommelse. Det är visserligen en teoretisk möjlighet att, om penningtillgången är obegränsad, också kunna få obegränsadt med folk, men, utgår jag härifrån, måste jag äfven antaga åtskilliga andra konsekvenser. Jag kan nemligen icke tänka mig att aflöningen för stamsoldaten skulle kunna obegränsadt växa, under det att aflöningen åtminstone för underbefälet, som står stammen närmast, skulle stå stilla; och om lönen för stamsoldaten till följd af förhållandena, lätt tillfälle till arbetsförtjenst, industriens tillfälliga hastiga uppblomstring skulle oförmodadt bringas upp, lärer det icke blifva så lätt att hastigt åter nedbringa lönen till antagliga och mera normala proportioner. Och om till följd deraf fordran på aflöningens förhöjning för den fasta befälskadern åtminstone i underbefälsgraden icke kunde motstås, för så vidt denna kader verkligen skulle kunna fyllas, och fyllas såsom förutsatt är, ur stammens led, om, säger jag, en sådan fordran icke kunde motstås utan nödvändigt måste fyllas, men andra förhållanden gjorde, att stamsoldatens betingade lön åter kunde sjunka eller nedgå till normala proportioner, blefve det icke så lätt att åter på samma sätt reglera den fasta befälskaderns aflöning. Det är dessa betänkligheter mot en stam, antagen endast och allenast på grund af penningen, som jag ber få framhålla.

Hvad särskildt beträffar den frågan; att de värnpligtige skulle underkastas olika öfning och tjenstgöringsskyldighet, är detta något, som i flera andra länder ifrågakommer. Så t. ex. i Frankrike, der de värnpligtige, som verkligen underkastas värnpligten, indelas i två så kallade portioner, och i Italien, der de på samma sätt delas i tre afdelningar. Det är ödet i form af lottning, som bestämmer, hvilka som skola ingå i den ena eller andra af dessa afdelningar, och huru stor betydelse detta ödets afgörande har, visar sig deraf, att då t. ex. i Frankrike tjenstgöringstiden i den första afdelningen eller första kategorien är fem år, deraf tre år under fanan och två år i reserven, kvarhållas den andra delen endast ett år à 6 månader i tjenstgöring under fred. I Italien på samma sätt! Der kvarhållas andra afdelningen endast 5 månader, medan den första har en tjenstgöringstid af 8 à 9 år och under fanan 4 à 5. Men oaktadt denna stora olikhet i tjenstgöringstid finnes icke någon penningesättning. Detta har dock sin naturliga förklaringsgrund deri, att lagen bestämmer för *alla* den högsta tjenstgöringstiden. De, som komma i den kategorien, att få den mindre tjenstgöringen i fred, anses såsom hemförlofvade, såsom utgörande undantag från den allmänna regeln.

Med anledning af hvad jag nu yttrat ber jag att få sammanfatta mina hufvudsakliga anmärkningar sålunda:

Om en ändamålsenlig härordning skall kunna bildas på grunden af olika öfnings- och tjenstgöringsskyldighet för de värnpligtige under fredstid, hvarigenom den mera öfvade delen af de värnpligtige kom-

mer att utgöra stam för den mindre öfvade delen, måste såsom ett oeftergifligt vilkor fordras, att denna stam verkligen kommer att finnas till den styrka, som befunnits nödvändig för att åt krigshären gifva erforderlig fasthet och användbarhet. För att denna fordran under alla förhållanden skall kunna uppfyllas, bör äfven stammen stå på värnpligtens grund, då med värnpligt förstås alla vapenföre medborgares genom lag ordnade skyldighet att deltaga i landets försvar samt underkasta sig därför behöflig öfning och tjänstgöring. Stammens tillvaro bör således af värnpligtslagen betryggas genom bestämmelsen huru det, för stammens underhållande till fastställd styrka, erforderliga manskapet skall uttagas, äfven om ödets utslag dervid i en eller annan form måste blifva afgörande. Att frivillige i främsta rummet må i stammen mottagas, och att derigenom behovet af lagbunden tjänstgöring i stammen minskas eller, i bästa fallet, icke behöfver tagas i anspråk, kan icke vara annat än en fördel. Om staten vill lemna de i stammen ingångne värnpligtige någon penningeersättning för den större tjänstgöringsskyldighet under fred dem åligger mot öfriga värnepligtige, kan detta af billighetsskäl förklaras, enär och så länge den större tjänstgöringsskyldigheten endast ifrågasättes för det mindre talet af de värnpligtige. Denna ersättning bör, om den skall utgå som årlig lön, dock vara på förhand bestämd och icke beroende på enskilda vexlande fordringar, som kunde föranleda onaturliga och oberäkneliga rubbningar i härens aflönings- och öfriga ekonomiska förhållanden.

Då en härordnings särskilda delar stå med hvarandra mer eller mindre i sammanhang, så att rubbning i en orsakar ändring i andra, och då en genomförd granskning af förslaget med alla dertill hörande bilagor icke kunnat under tiden af en vecka med tillbörlig noggrannhet medhinnas, måste jag i öfrigt påkalla den handlingsfrihet som deraf föranledes, och lärer Kammaren vara förvissad om att de beslut Riksdagen, med anledning af Särskilda Utskottets nu föreliggande utlåtande, kan komma att fatta och Kongl. Maj:t underställa, skola blifva föremål för den omsorgsfulla pröfning de hafva rätt att fordra och ärendets vikt kräfver.

Herr Statsrådet Friherre von Otter: Då Kammaren beslutat att vid denna nu föredragna punkt diskussionen jemväl skulle få omfatta förslaget i dess helhet, och ehuru hvad jag har att yttra närmast berör punkten 1:o, tillåter jag mig dock att redan nu ur sjöförsvarets synpunkt yttra några ord.

Förslaget upptager såsom vilkor för godkännande af grunden för den nya härordningen, att Kammaren skulle fatta sammanstående beslut bland annat om rustnings- och roteringsbördans afskrifning. Denna afskrifning afser, såsom af utlåtandet N:o 2 framgår, icke allenast det armén tillhörande indelningsverket utan äfven det till flottan anslagna, dess talrikaste stamtrupp, omfattande båtsmanshället, utan att någon antydan göres om huru denna stamtrupp skulle ersättas. Utskottet yttrar visserligen i utlåtandet N:o 2 att, derest båtsmanshället varder indraget, Kongl. Maj:t icke lärer underlåta att för Riksdagen framlägga förslag rörande sättet för anskaffande af det för flottan er-

*Landt-
försvarets
ordnande.*
(Forts.)

forderliga manskap, men då enligt mitt förmenande ett sådant förslag bör vara icke allenast för Riksdagen framlagdt utan äfven till lag upphöjdt, innan någon afskrifning af flottans indelningsverk bör egrum, har jag redan nu velat härpå fästa Kammarens uppmärksamhet.

Grefve Hamilton, Henning: Ty värr nödgas jag börja med att beklaga, att de äsigter, jag hyser i den viktiga fråga som nu föreligger, sannolikt skola ogillas af flertalet äfven bland män, för hvilkas insigter jag bär den största aktning. Jag underkastar mig likväl hellre det ogillande omdöme, som kan blifva en följd af deras uttalande, än förebråelser att icke hafva begagnat detta tillfälle för att säga några ord till försvar för den mening, som jag uttryckte redan år 1869 såsom reservant mot det då tillsatta Särskilda Utskottets betänkande och för hvilken mening jag funnit ett stöd i åtskilligt, som sedan den tiden tilldragit sig. Man skall kanske också finna, att mitt yttrande icke särskildt angår den nu föredragna punkten, men mitt yrkande skall omfatta äfven den, och dessutom måste man betrakta Utskottets förslag i dess beslut, för att kunna bilda sig ett omdöme om dess särskilda delar.

För att omedelbart beröra försvarsfrågans kärnpunkt, erkänner jag mig anse, att den utsträckning, den allmänna värnpligten i senare tider erhållit, då den i de flesta europeiska stater blifvit den enda grunden för landets försvar, är ett steg som civilisationen i det nittonde århundradet tagit icke framåt utan tillbaka. Om nemligen fred mellan folken är det normala tillstånd, hvartill religion och mensklighet mana och som civilisationen fordrar för sin utveckling i sann och välgörande riktning, måste det vara abnormt, att den största delen af alla länders manliga befolkning i den ålder, då mannen eger den största förmåga att lägga en säker grund för sin framtida verksamhet, nödgas öfvergifva sina till detta mål rigtade sysselsättningar för att använda tid och krafter att bereda sig att, om ett krig inträffar, då kunna med all nödig skicklighet deltaga deri. Man må icke möta mig dermed, att den som vill hafva fred måste vara beredd på krig, ty detta erkänner jag obetingadt; men det gäller om staten i dess helhet, icke om hvarje individ, på samma sätt som det åligger lagstiftningen och polismakten att draga försorg om gatufriden, utan att hvarje medborgare nödgas utbildta sig till slagskämpe för att åtnjuta denna fördel. Den anförda satsen kan således åberopas såsom stöd för den utsträckta allmänna värnpligten endast i det fall, att landet icke för sitt försvar kan finna ett annat tillräckligt medel, som är förenadt med mindre olägenheter. Jag måste dessutom anmärka, att den allmänna värnpligten så litet förmår att afvärja krig, att man med större skäl kan säga, att senare tiders förödande krig utan densamma icke varit möjliga.

Söker man anledningen till den allmänna värnpligtens stora utsträckning i senare tid, förnekar jag ingalunda den andel, en sann fosterlandskärlek kunnat hafva deri, men denna upphöjda känsla har icke kunnat åstadkomma en sådan verkan, utan att till bundsförvandter hafva nationalhatet och hämdbegäret. Preussiska armén var år 1807 tillintetgjord, och Preussen låg då för Frankrikes fötter nästan på samma sätt som i våra dagar Turkiet för Rysslands, med den skillnad att

ingen makt då smickrade sig med hoppet att kunna förmå segraren till hofsamhet. Också var Napoleon icke tillfredsstäld med det svaghets-tillstånd, i hvilket freden i Tilsit lemnat den preussiska monarkien. Preussen måste redan året genom särskildt fördrag förbinda sig att icke öka styrkan af sin armé till mer än 42,000 man, och det var då dess statsmän i den allmänna värnpligten funno ett medel att undandraga sig den ingångna förbindelsen. Enligt ordalydelsen i fördraget kunde man säga att reserven och landtvärnet icke utgjorde armén, och genom en hastig omsättning af denna efter en öfningstid af endast 6 månader, som med den tidens begränsade anspråk på soldatens utbildning var tillräckligare än ett år nu skulle vara, samt genom en jemförelsevis kort tjänstgöringstid lyckades det regeringen att öfva ett så stort antal, att redan efter 5 år Preussen kunde uppställa en här af 150,000 man, visserligen icke fullgoda soldater, men hvilka i följd af sitt stora antal tillförde de allierade en icke obetydlig förstärkning. Att nationalhat och hämbegär i väsentlig mån voro de driffjedrar, som förmådde folket till en sådan ansträngning, kan icke betvivlas af någon som tagit kännedom om den inre ställningen i Tyskland under den tiden. Waterloo var likväl en hämd hufvudsakligen på Napoleon. Under mer än ett halft århundrade glimmade nationalhatet under askan, och då det stora kriget mellan Frankrike och Tyskland år 1870 utbrutit förgick i början knappt en dag utan att man kunde i de tyska tidningarna läsa uppmaningar till hämd på *arfvienden*, hvilket var den om gammalt hat vittnande benämning, hvarmed Frankrike betecknades. Efter krigets slut erbjöd Frankrike ett likartadt skådespel. Det fann i den strängt genomförda allmänna värnpligten det vapen, för hvilket det dukat under, och då nationalförsamlingen skyndade att tillegna sig detsamma, dolde man ingalunda att hämd var uppoffringarnas mål. Ännu lefver denna känsla med en kraft, som ögonblickets behof af lugn kan återhålla, men icke förqväfa. Den franska territorialarmén, bildad efter mönstret af det tyska landtvärnet, är nyligen inkallad för första gången, och en fransk tidning yttrar med anledning deraf, att denna institution är den enda som kan sätta det republikanska Frankrike i stånd att utkämpa den nationalitetsstrid, som sedan flera år fortgått och som hotar att fläcka slutet af vårt århundrade med blod. Hos oss ega lyckligtvis icke samma förhållanden rum. Vi hata intet folk, och om vi också vid minnet af en förfluten tid hafva något att beklaga, finnes dock helt visst icke i vårt land någon, hos hvilken detta framkallar tanken på hämd. Också har hos oss värnpligtsystemet aldrig blifvit med någon synnerlig värme omfattadt af hela folket, icke en gang af flertalet bland dess lagstiftare, oaktadt det väl, hvad de senare angår, väl vore ett vågadt påstående, att fosterlandskärleken ensam, utan inflytande af något annat, fört frågan till dess nuvarande ståndpunkt, en ståndpunkt som i öfrigt för värnpligtens verkliga och sakkunnige vänner måste vara föga tillfredsställande, då de, som benäget åtagit sig att ordna vårt försvar, möjligen kunna göra intryck genom sitt eget och de värnpligtiges stora antal, men icke erbjuda oss en enda man, som endast på grund af sin värnpligt måste underkasta sig uppfostran och utbildning till verklig soldat. Detta förhållande finner jag alldeles icke öfverraskande. Det kan hafva flera orsaker och

*Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

bland dem en kanske hos många dunkel känsla af ett fullständigt värnpligtsystems verkningar, om hvilka jag tillåter mig att yttra några ord, som icke grunda sig på en tom tankelek, utan verkligen, enligt min uppfattning, äro af erfarenheten bekräftade.

Under freden åstadkommer det fullständigt genomförda värnpligts-systemet en högst betydlig uppoffring af arbetskraft och arbetsskicklighet till men för de fredliga yrkena, och detta måste kännas tyngre i samma mån ett land är i förhållande till sin vidd svagt befolkadt. Att en längre tids vapenöfningar och garnisonstjänst skall vara ytterst betungande för dem, som vilja egna sig åt vetenskapernas, kyrkans eller statens civila tjänst, är lätt att inse. Det är likväl möjligt att till deras fördel göra vissa undantag från de allmänna bestämmelserna, och jag förbigår dem således, för att fästa mig endast vid sakens mera omfattande sida. I Tyskland är värnpligtsystemet obestriddigen högt uppskattadt. Efter det sista kriget är man för sin trygghets skull med nödvändighet dervid bunden för en längre framtid; men, äfven om icke så vore, tror jag knappt att flertalet af befolkningen skulle önska dess afskaffande. Den som rest i landet och kommit i beröring med dess industriidkare skall det oaktadt icke kunnat undgå att erfara det missnöje, som bland dem är rådande, och deras klagomål att värnpligten försvårar erhållandet icke blott af arbetare i tillräckligt antal — hvarpå vi hafva ett bevis i den värfning af arbetsfolk till det folkrika Tyskland som eger rum i våra södra landskap — men framförallt af fullt skicklige arbetare i sådana yrken, der andra egenskaper än styrkan tagas i anspråk. Till minskning af den tillgängliga arbetsstyrkan verkar åter den stränga värnpligten på två sätt, nemligen dels genom arbetskraftens användande till vapenöfningar och krigstjänst, dels derigenom att de värnpligtige för att undandraga sig den tvungna krigstjensten utvandra till andra länder, företrädesvis Amerika, hvilket man förgäfvets sökt att genom friheten inskränkande författningar aldeles förhindra. Man klagat också, att de som utvandra till större delen äro de mest begåfvade, hvilka derföre hafva bästa utsigt att i främmande land finna sin utkomst.

En följd af sådana förhållanden är att, enligt hvad allmänt är känt, i de länder, der systemet med allvar tillämpas, inom representationerna ständigt yrkas en förminskning af öfnings- och tjänstgöringstid, hvilket åter af de styrande med goda skäl bestrides, emedan värnpligtens hela duglighet såsom grund för ett lands försvar hvilat på öfnings och tjänstgöringens tillräcklighet. En annan utväg att minska bördan af den allmänna värnpligten, som af representationerna försökes, är nedsättning i de årligen uttagna kontingenternas styrka, hvarigenom också systemet skulle förlora sin kraft och sin kärna. Lifligt känner jag, att värdet af ett folks oberoende icke kan mätas med dagsverken, dessa må vara af intellektuel eller fysisk beskaffenhet, och om den allmänna värnpligtens moderna utsträckning är det enda medlet att försvara vår sjelfständighet, må väl vetenskap, konst och industri för detta höga mål göra de största offer. Frågan är likväl just den, om icke ett verksamt försvar kan på annat sätt åstadkommas, och skulle detta kunna ske, så hafve vi både rätt och pligt att lyssna till den enkla grundsatsen i den politiska ekonomien, att ingen lag kan

utan skada befalla ett arbete, som hvarken åstadkommer en produkt eller ökar skickligheten eller förmågan att frambringa en sådan. Härmed kan naturligtvis icke vara sagdt, att icke lagstiftningen kan och bör ingripa och äfven tvinga till krigstjenst, om det är nödigt, utan blott det att krigstjensten bör, så vidt ske kan, under fredstid vara frivillig, och att den politiska ekonomien öfverensstämmer med den militära erfarenheten deri, att den stat handlar klokare, som har en mindre här af fullt utbildade soldater än den som söker sin styrka i ett stort, ofullständigt bildadt antal. Förlusten af dagsverken kan möjligen i båda fallen vara någorlunda lika, men det starkare försvaret samt öfvervigten i arbetsskicklighet och arbetets värde stanna obestriddligen på den förras sida.

Jag vet att man högt uppskattar den allmänna värnpligten såsom en uppfostringsanstalt, hvarigenom landets manliga befolkning bringas vana vid ordning och disciplin, och jag erkänner villigt, att man i detta afseende kan åberopa erfarenhetens vittnesbörd. Det är således endast i förbigående jag tillåter mig anmärka, att den här af nära en half million socialister, som deltog i senaste valen till den tyska riksdagen, utan tvifvel blifvit *disciplinerad* i den allmänna värnpligtens skola, och att man ännu saknar *en* erfarenhet, som skall vinnas först då denna styrka vill visa, att hon äfven är *vapenöfvad*. Jag påstår visserligen icke, att värnpligten i ringaste mån bidragit att framkalla socialismen, men jag säger, att der denna vunnit insteg, innebär den allmänna värnpligten en fara, helst den förra i proletariatet har en reserv eller landstorm, som vid det inbördes krigets utbrott är färdig att fylla stammens led. Det torde kunna tilläggas, att en uppfostringsanstalt, som icke afser befrämjandet af sedlighet, kultur och allmänt välstånd, utan ställer kriget såsom mål för alla medborgares verksamhet, måste i sin grund hafva en brist, som förringar värdet af dess möjliga fördelar såsom uppfostringsanstalt betraktad. För oss har den af mig här gjorda anmärkningen en betydelse endast så till vida, som den erinrar oss om pligten att tillse att den armé, som kan komma att ersätta den vi hafva, blir tjenlig till upprätthållande af den inre ordningen, i händelse den väpnade makten skulle blifva behöflig för detta ändamål, hvilket lyckligtvis icke ofta kommit i fråga, men likväl äfven i senare tider någon gång inträffat, och således icke får anses alldeles omöjligt, helst arbetsinställelser med dess följder synas blifva på modet, under det att vår landtpolis visat en ej obetydlig styrka i förmågan att undandraga sig modets välde.

Jag har hittills talat om den allmänna värnpligtens verkan under freden. Under kriget föranleder den dertill att detta blir en kamp, icke blott emellan krigshär och krigshär, utan mellan folk och folk, en kamp som icke kan sluta förr än en af de stridande, vanmäktig men med agg i hjertat, nödgas underkasta sig segrarens godtycke, och segraren måste vara sträng i sina fordringar emedan han väl vet, att efter ett sådant krig freden endast är en vapenhvila, för hvars förlängande han måste söka att försvaga den besegrade så mycket som möjligt. Om de öfriga följderna af ett dylikt krig, om förödelserna, landssorger och den allmänna ekonomiska förlägenheten, till hvars afhjelpande milliarder visat sig vara ett alldeles overksam medel, vill jag icke tala;

Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

de äro i viss mån oskiljaktiga från hvarje krig och dessutom i allas minne.

För att icke allt för mycket taga Kammarens tid och tålmod i anspråk har jag endast kunnat flyktigt antyda några synpunkter, från hvilka jag tror den allmänna värnpligten böra betraktas, och jag kan sammanfatta min mening derom sålunda, att den är ett nödvändigt medel att i händelse af krig fylla härens led, hvarför pligten bör genom lag bestämmas, och den värnpligtiga styrkan fullständigt organiseras och erhålla en förberedande öfning, men att man må väl betänka sig, innan man gör värnpligten till försvarets enda grund och således måste tvinga en större del af den manliga befolkningen att för en längre tid göra krigarens yrke till sin väsentligaste sysselsättning. Utskottet synes hafva insett detta och därför sökt att bereda en stam, bestående icke blott af befäl, utan äfven af manskap, som genom sin fullständigare öfning skulle åt försvaret gifva en fasthet, som det utan en sådan icke kan vinna. Detta anser jag för min del vara riktigt, men det oaktadt finner jag Utskottets förslag oantagligt, i första rummet därför att dess genom värfning antagna stam, så vida den skall aflönas med penningar — och till något annat antagande ger Utskottets framställning ingen anledning — icke kan komma att bestå af män med de egenskaper, att man åt dem vill anförtro ledningen af landets värnpligtiga ungdom, äfven om det skulle blifva möjligt att utan den mest öfverdrifna kostnad hålla en så stor och på sådana vilkor antagen stam fulltalig, i hvilket afseende svårigheten att ersätta afgangens inom våra värfvade regementen är egnad att framkalla grundade tvifvel. Om Utskottets förslag för tillfället godkändes, skulle man derför af erfarenheten tvingas att i dess ställe besluta stammens anskaffande genom lottning bland de värnpligtige, en af några reservanter inom Utskottet vilkorligt föreslagen utväg, som jag sökt visa icke vara i grundsats riktig, och hvilken vi dessutom måste veta att det svenska folket icke är beredt att underkasta sig. På denna omständighet lägger jag så stor vikt, att, om jag vore stäld i det hårda valet mellan Utskottets och reservanternes förslag, jag skulle nödgas rösta för det förra.

I hvilketdera fall som helst, antingen man antog Utskottets eller reservanternes förslag, skulle man snart börja att, genom alla de medel, andra representationer sökt att begagna, göra krigstjensten så lindrig som möjligt, men reservanternes förslag är så till vida farligare än Utskottets som det, utom de olägenheter som alltid åtfölja en kompromiss mellan stridiga grundsatsar, äfven lockar till bemödandet att genom förminskande af stamtruppens styrka göra de frivilligas antal tillräckligt och den förhatliga lottningen öfverflödigt. Vårt försvar skulle sålunda blifva icke blott till sin inre halt utan ock med afseende på de fullständigt öfvades antal svagare än det vi för närvarande hafva, och dertill kan jag naturligtvis icke vilja med min röst bidraga. Ingen i sammanhang med härordningen antagen garantilag skall kunna förhindra detta, ty lagen kan ändras, och hvem skulle göra motstånd? Kanske Regeringen eller Första Kammaren? Jag begär ej något som svar på dessa frågor, ty jag är för egen del beredd att gifva det. Man skall må hända börja med ett svagt försök att stå emot, men snart gå till mötes och derefter baklänges. Detta är en mörk tafva, men hon är

målad efter naturen, och en blick tillbaka på senast flydda åren skall öfvertyga Eder, mine Herrar, om likheten. I dag hafva vi ännu makt att stanna, i morgon icke, och jag skulle djupt beklaga, om ingen röst, till hvilken I lyssnen hellre och med större förtroende än till min, höjde sig att varna för det *första* steget.

Det andra väsentliga felet i Utskottets förslag synes mig vara stammens i regeln allt för korta tjenstgöringstid. Jag betviflar icke, att den föreslagna öfningstiden skulle blifva tillräcklig att bibringa stamtruppen en någorlunda tillfredsställande färdighet, men deremot anser jag icke möjligt, att man på grund af Utskottets förslag skulle kunna bilda verkliga soldater med sann militärisk anda och de moraliska egenskaper kriget tager i anspråk. Möjligt är att en armé, bildad efter Utskottets förslag, skulle kunna vinna en eller annan seger, men alldeles visst att ett nederlag för den samma vore liktydigt med upplösning. En sådan armé kan icke vara hvad man på kompromisspråket kallat ett *betryggande* försvar.

Emellertid förhåller det sig ty värr så, att, då civilisationens hjul rör sig i en viss riktning, denna må nu leda framåt eller tillbaka, frestas de små folken hårdt att följa dess spår. För min enskilda del tror jag visserligen icke att de stora folken ännu en mansålder skola fördraga den allmänna värnpligtens börda, sådan den för närvarande trycker; tecken dertill visa sig redan, såsom jag förut antyd, och obenägenheten mot den långvariga, tvungna krigstjensten skall tilltaga i den mån erfarenheten adagalagt öfverlägsenheten i fredliga värf hos de folk, som haft klokhet och mod att ordna sitt försvar efter andra grunder. Jag erkänner, att vårt indelningsverk är i behof af förändringar, för att det skall kunna motsvara tidens berättigade fordringar, men jag tror, att en bofast stamtrupp, som under tiden mellan öfningarna egnar sig åt ett i moraliskt och fysiskt hänseende stärkande arbete är, en värdefull och för våra förhållanden väl lämpad inrättning, som vi ej borde bortkasta. Dessutom kan jag icke lemna min röst till ett förslag, som på efterkommande kastar en skattebörda, hvars blifvande form vi alldeles icke känna, och hvars storlek efter blott femton års förlopp icke någon kan med full säkerhet beräkna. Bättre vore då, efter min förmening, våra tillgångar använda, om vi gjorde rust- och rotehållare alla de eftergifter, hvarpå de kunna hafva något grundadt anspråk och statsverkets tillstånd medgifver. Skulle likväl flertalet vara af en annan åsigt och anse, att vi icke böra försöka att i vår försvarsorganisation göra de förbättringar, hvaraf den är mäktig, torde det dock icke vara allt för förmätet, om jag uttrycker den önskan, att vi måtte företaga förändringen i riktig ordning och på ett sådant sätt, att vi icke nödvändigt måtte misslyckas värre, än som är en följd af den nya försvarsgrundens beskaffenhet. Äfven i detta hänseende hafva vi något att lära af andra folk.

Jag har redan förut nämnt, att Frankrike efter det stora krigets slut fordrade en vidsträcktare tillämpning af den allmänna värnpligten. Regeringen var sysselsatt att åt Tyskland anskaffa dess betingade milliarder, åter bringa ordning i hela landets förvaltning och att, så vidt möjligt var, igensopa spåren efter krigets förödelse. Hon hade icke tid att i hast skapa äfven en ny arméorganisation, men landet

*Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

var otåligt — vida otåligare än hvad fjerde och femte hufvudtitlar-
nes behandling gifver anledning förmoda, att man hos oss skulle vara,
om frågan gälde *endast* försvaret — och nationalförsamlingen tog
frågan om hand med en värme, en offervillighet, som förtjena allt er-
kännande. Man prutade icke på millioner, och nationalförsamlingen
uppförde en byggnad, som visserligen syntes tillfredsställande, men lik-
väl saknade den fasta grund, som endast kan läggas af sakkunskapen
och en fullständig kännedom om den omfattande frågans alla särskilda
delar. Under flera år har man varit sysselsatt att afhjelpa felen och
fylla bristerna i 1873 års arméorganisation och åtminstone delvis lyckats,
men mycket återstår ännu att göra. Sålunda saknar man nödigt befäl
till det stora antalet af värnpliktige äfvensom en tillräcklig vetenskap-
ligt bildad generalstab, och hvad man alldeles icke kunnat åstadkom-
ma, och som än mindre skulle lyckas oss, emedan vårt fädernesland
under en mansålder varit skonadt från krigets olyckor, det är att bi-
bringa hela folket den uppfostran och vana, utan hvilka det skulle
känna den långvariga, tvungna krigstjensten såsom en onaturlig och
derföre också svårt fördraglig börda. Preussen behöfde mer än ett
halft århundrade för att bringa sin härordning till den fulländning, för
hvilken den nu åtnjuter ett rättvist anseende, I allmänhet torde
man derföre icke hafva fäst at tillräcklig vikt vid svårigheten att så
ordna alla förhållanden, att landet icke måtte sakna nödigt försvar
under den öfvergångstid, under hvilken det gamla är i aftynande och
det nya ännu icke erhållit tillräcklig lifskraft. Läger jag härtill nöd-
vändigheten att tillse att försvaret icke så uppslukar alla tillgångar,
att samhällets öfriga för dess utveckling och välbefinnande viktiga be-
hof måste lemnas åsido, drar jag af allt detta den slutsats, att Riks-
dagen handlar oklokt, om han försöker att sjelf ordna vårt försvar,
eller vill för Regeringen framlägga de grunder, på hvilka han önskar
att ett från henne förväntadt förslag må byggas. En sådan framställ-
ning binder i viss mån Konungens händer, utan att lemna någon säker-
het, att icke Riksdagen i tillämpningen af dess egna grunder skall finna,
kanske möjligen efter vunnit fullständigare upplysning söka en anled-
ning att förkasta de förslag, som göras, och vårt försvar sålunda fort-
farande förblifva i ett skick, som af alla erkännes icke vara tillfreds-
ställande.

Vill Konungen, innan han låter uppgöra och för Riksdagen fram-
lägga ett förslag, inhemta de åsigt, som för närvarande i Riksdagen
hufvudsakligen äro rådande; — och något annat kan aldrig ett här
fattadt beslut uttrycka — kunna hans vid våra öfverläggningar tillstå-
des varande rådgifvare, det Särskilda Utskottets betänkanden och våra
protokoll derom lemna lika god upplysning som ett beslut, fattadt
genom voteringar om propositioner och kontrapositioner eller på
grund af sammanjemkningar, med hvilka i sjelfva verket ingen är nöjd,
ehuru man godkänner dem för att komma till ett slut. Äfven med
fara att uttala min mening allt för tydligt, kan jag ej dölja en tanke,
att ett sådant beslut skulle blifva föga annat än en kompromiss mellan
sakkunskapen, de enskilda intressena och slumpen. Man skall kanske
draga i tvifvel, huruvida hos Regeringen finnes den kraft som fordras
att trotsa fördomar och okunnighetens motstånd, den öfvertygelsens

värme, som förmår att väcka fosterlandskärleken, der hon slumrar, och lifva till uppoffringar, der de äro af nöden, den bestämdhet och klarhet i viljan, utan hvilka intet stort uträttas. Härom vågar jag icke inlåta mig i någon tvist, men om vi säga, att alla dessa egenskaper äro behöfliga hos Regeringen för att den stora frågan skall kunna bringas till ett lyckligt slut, erkänna vi dermed lika många motsvarande brister hos oss sjelfva, och detta erkännande bör afhålla oss från att för frågans lösning åtaga oss ett större ansvar än det som enligt sakens natur åligger oss. Dessutom vill jag, utan att vara en blind beundrare af Konungens nuvarande konselj, icke föranleda hans aflägsnande, och min innerliga öfvertygelse är, att i hela den civiliserade världen utom Sveriges gränser icke finnes en ministär, som en enda dag skulle kvarstanna på sin plats, om representationen visade honom den missaktning att till hans upplysning och vägledning kasta till honom en skrifvelse, med det ursprung som det föreliggande förslaget. Jag hemställer därför, att Kammaren, under förhoppning att Konungen, då tiden befinner lämplig, skall för Riksdagen framlägga ett med sakkunskap utarbetadt och på tillförlitliga grunder hvilande förslag till ordnande af landets försvar, måtte afslå så väl den nu föredragna som *alla* följande punkter i Utskottets utlåtande.

Många ledamöter hördes härtill ytra bifall.

Friherre Klinckowström: Emot det Särskilda Utskottets nu föreliggande betänkande har jag i formelt hänseende en anmärkning att göra. På samma gång de 102 ledamöterna i Andra Kammaren inlemnade motion om en arméorganisation, tog jag mig friheten att i denna Kammare väcka en dylik, på andra grunder fotad motion, hvilken af Kammaren remitterades till samma Särskilda Utskott. Det synes mig hafva varit billigt och rättmätigt, att Utskottet behandlat denna motion i samband med Andra Kammarens. Detta har likvisst icke skett, och Utskottet har icke ens gittat fästa så mycket afseende vid min motion, att det relaterat dess innehåll i sammandrag, på samma gång som Utskottet gjorde det med den af de 102 väckta motionen. Jag kan icke se annat än att hvarje Utskott har till pligt och uppgift att utreda och bereda frågorna samt på grund deraf framställa de förslag, som det anser lämpliga, och göra hemställen till Kamrarne, hvilka ensamma ega att besluta derom. Det har icke skett med min motion, den är undandragen Kamrarnes beslutanderätt genom Utskottets åtgörande, och det kan jag icke anse vara riktigt. Utskottet säger visserligen, att »motionen i hvad den rör sjelfva härordningen torde anses vara besvarad genom Utskottets här ofvan framställda förslag», men det tror jag aldeles icke är i enlighet med verkliga förhållandet. Jag har bland annat särskildt påpekat, såsom en nödvändig åtgärd, att Riksdagen måtte besluta en underdånig anhållan till Kongl. Maj:t att vidtaga så beskaffade åtgärder, att föreskrifter må lemnas om vilkoren för generalmajors utnämning. Utskottet säger i afseende derpå, att »i hvad den rör kompetensvilkoren för befordran till generalmajor i fredstid Kongl. Maj:t, om så skulle finnas nödigt, icke lärer underlåta

*Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

att derom utfärda erforderliga stadganden». Ja, mine Herrar! som utfärdandet af sådana stadganden endast berott på Kongl. Maj:t under mångfaldiga år, tror jag, att med afseende på denna frågas stora vikt det vore skäl att i passande ordalag derom göra hemställan; ty hvad gagnar det Riksdagen att förskaffa armén en talrik styrka och mycken öfning och att uppoffra stora summor derpå, om landet icke är förvissadt, att det äfven eger härförare, som kunna leda trupperna till seger. Det är, enligt min tanke, under sådana förhållanden icke stort mera värdt än att anskaffa flere tennsoldater att leka med. Axel Oxenstjerna har visserligen sagt, att konungars öron äro ömtåliga, men å andra sidan tror jag på den erfarenhet jag derom eger, att konungar både kunna och vilja höra sanningen, för att åt alla skipa lika rätt. Jag är förvissad derom att, när denna härordningsfrågans svallvåg, som nu stiger så högt upp i Andra Kammaren, att den hotar fördränka land och rike, en gång hunnit lägga sig, skola de grunder för en härordning, om hvilkas antagande jag i min motion hemställt, återigen komma till heder.

Hvad beträffar sjelfva hufvudfrågan, som jag ovilkorligen anser vara stammens organisation, så synes mig Utskottet hafva bort taga grundligare i betraktande, huruvida det vore skäl att utbyta den fasta, friska och dugliga stam, som vi ega uti indelta armén, emot denna, om jag så får säga, pappersorganisation. Det hade varit skäl, att Utskottet så handlat af två orsaker. Först och främst, emedan denna stam är den enda vi för närvarande ega, och mig veterligen finnes icke något Konungs och Riksdags sammanstående beslut, som upphäfver densamma; och för det andra emedan det låg på Utskottets bord en motion, som varmt förordade denna samma indelta stams bibehållande med modifikationer rörande dess anskaffande och underhåll. Utskottet affärdar likväl denna högst viktiga kärnfråga — efter att hafva på sid. 19 och 20 gjort en så kallad historisk utredning — med följande mening: »Af hvad i det föregående blifvit anfördt framgår, att en ny härordning byggd på den gamla indelta grunden med de indelta trupperna, sasom härens egentliga stam, och mindre öfvad beväring, såsom fyllnadsmanskaf, icke kunnat genomföras.» Det är allt hvad Utskottet yttrat om den indelta armén sasom stam för vår beväring. Jag anser det vara högst lättsinnigt handlat att så utan någon grundligt genomförd undersökning utdöma denna stam, dessa svenska krigshärens veteraner, som fört Sverges ära och rykte långt utom Europas gränser, och när till följd af dessas utdömande — om Riksdagen bifaller detta förslag — dessa män skola nedläggas sina segertyngda fanor för att aldrig mera upptaga dem, så tviflar jag på att vår krigsäras dag skall uppgå lika klar och strålande öfver värnpligtvännernas beväringstaljoner.

Hvad beträffar motionen från Andra Kammaren, som Särskilda Utskottet så kärleksfullt och uteslutande omhuldat, hade det varit önskligt, om Andra Kammarens motionärer påmint sig, hvad 56 af dessa Herrar år 1871 yttrade såsom inledning till den motion, hvilken de då inlemnade rörande arméns reorganisation. I denna motion heter det nemligen: »Öfver hufvud synes mindre lämpligt, att en lagstiftande församling sysselsätter sig med detaljerna af ett arméförslag. Ty dels

Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

medgifver den af många andra viktiga ämnen upptagna tiden sällan en vederbörlig granskning af dem, dels torde härför hos mängden den erforderliga sakkännedomen saknas, dels kan fara uppstå, att de till den grad ådraga sig uppmärksamheten, att sammanhanget mellan hufvudgrunderna mindre klart skönjes. Atminstone bör af detaljerna ej mer förekomma, än som kan vara behöfligt för kostnadernas ungefärliga beräkning.»

»Har representationen en gång gillat den föreslagna krigsförfattningens hufvudgrunder, då må sedermera den krigsminister, som anser dessa grunder rigtiga, med ledning deraf utarbета dess detaljer; och derefter må förslaget i sin helhet å nyo framläggas för representationen, för att, sedan detaljerna blifvit granskade genom en delegation af fackmän, sluteligen definitivt antagas.»

Jag anser, att dessa kloka och rigtiga ord, som beteckna det, enligt mitt förmenande, enda rätta förfarande, som Riksdagen kan iakttaga i en sådan stor fråga, hade bort ligga motionärerne på hjertat, men så har icke skett.

Det förslag, som blifvit inlemnadt af Andra Kammarens motionärer i denna fråga, är i sin stora helhet ingenting annat än 1875 års förslag med den lätt genomskinliga omklädnaden af en så kallad stam, som icke är någon stam. Detta 1875 års förslag blef vid förra riksdagen, när ett öfvergångsförslag inlemnades till Kamrarnes afgörande, af denna Kammare med 99 röster mot 20 afslaget, i enlighet med de betänkande, som Utskottet i anledning af Kongl. Maj:ts då framlagda nådiga proposition om en öfvergångs-organisation af hären afgaf till Riksdagen; gillande Kammaren det yttrande Utskottets ifrågavarande betänkande innehöll, *att deri icke fans något, som kunde gifva stöd åt, ännu mindre innebära ett gillande af planen till försvarsväsendets ordnande enligt 1875 års förslag.* Skall man ovilkorligen välja mellan dessa två förslag, mellan 1875 års och motionärernes af Utskottet förbättrade förslag, så skulle jag icke ett ögonblick tveka att hellre antaga 1875 års förslag, ty det är åtminstone en följdriktigt utarbetad plan, då deremot motionärernes förslag är hopplappadt af lappar, rifna ur 1875 års förslag; och man kan vid jemförelse af dessa båda förslag om det senare säga med patriarken Isak: »rösten är Jakobs men händerna äro Esaus».

Mot det ifrågavarande förslaget har jag endast två hufvudsakliga anmärkningar att göra; ty de mindre anmärkningar, jag kunde hafva anledning framställa, vill jag låta falla för att icke allt för länge upptaga tiden. Den första anmärkningen är, såsom jag förut haft äran nämna, rörande stammens sammansättning, och den andra är i fråga om kostnaderna.

Hvad stammens sammansättning beträffar, vill jag här sammanställa ur förslaget några af de hufvudsakliga bestämmelser, som skulle konstituera densamma. Sålunda finna Herrarne, att den är bestämd till 30,000 man, deri inberäknadt dels vice korpraler och det spel, som icke tillhör fasta befälskadern, dels ock de som inom stammen till befäl utbildas och som skola utgå af andra klassens värnpliktige. Det är af Utskottet uppgifvet, att dessa skola utgöra 948 man. Hela

Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

första klassen af den så kallade stammen, utgörande omkring 6,700 man, är öföfvad, ty den utgöres af rekryter och den kan således icke inräknas i stammen. Likvisst inräknar Utskottet denna klass i stammen, då det i förslaget till lag om upprätthållande af härens stamtrupp heter, att från den dag rekryt inträdt i rekrytskolan tillhör han stammen. Genom den förbättring Utskottet gjort på stammen kunna deri ingå ynglingar, icke allenast under 20 år utan till och med under 18 års ålder till ett antal af 20 procent af den årliga kontingenten. Med den beräkning årskontingenten har, skulle vi få i den så kallade stammen 5,360 man, som vore under 22 år gamla — den ålder som enligt mitt omdöme är den yngsta, som fordras för att kunna undergå krigets vedermödor. Man har visserligen sagt, att denna stam skulle bildas af de värnpliktige, och att hvarje stamsoldat skulle tjena 6 år, men Utskottet har hemställt på sid. 53 i betänkandet, att aftal om dessa så kallade stamsoldaters kapitulation skulle äfven kunna göras på tre år. Dessutom har rörande stamsoldaters tjänstetid i motiven blifvit sagdt, att Utskottet ansett »att det måtte medgifvas stamsoldat, i den mån Konungen finner sådant nödigt eller lämpligt, rätt att kvarstanna i tjänst intill det år värnpliktige från beväringens andra uppåd öfvergå till landstormen.» Sålunda skulle soldaten kunna tjena i 12 år; men deremot säger lagen om upprätthållande af härens stamtrupp § 3 mom. 2 att »stamsoldats tjänstetid får icke utsträckas öfver sex år, räknadt från den dag han inträdt i rekrytskolan, dock att denna tid, om Kongl. Maj:t finner sådant nödigt, kan förlängas intill det år beväring från andra uppådetts sista årsklass skall öfvergå till landstormen.» Enligt denna lagens föreskrift skulle det bero på Kongl. Maj:t, om stamsoldaten nödgas kvarstå ända till 12 år, ehuru det i motiven står, att det vore soldatens rätt. Den ringa öfverensstämmelsen emellan de två förslagen kommer troligen någon af Utskottets ledamöter att förklara.

I fråga om denna stams aflöning har förut på mångfaldiga ställen blifvit anmärkt, att 150 kronor för att få en stamsoldat, som skulle riskera att till och med nödgas kvarstå i stammen i 12 år, ingalunda är en tillräcklig aflöning. Min öfvertygelse är, att denna aflöning kommer snarare att närma sig eller öfvergå 500 kronor än att stanna vid 150 kronor. Om denna stam skulle antagas, såsom Utskottet här föreslagit, så måste, om den skall blifva fulltalig, lottning ega rum, och deri hafva reservanterne ovilkorligen rätt. Men då jag hyllar de åsigtter, som Herr Mannerskantz anfört rörande lottningen, och jag sålunda anser den vara otjenlig och stridande mot den allmänna meningen i landet, men den stam, som är föreslagen, icke utan all lottning kan hållas fulltalig, så är det en ytterligare anledning för mig att afslå denna stam i den skepnad den nu framträder. Att så många upplysta män inom Utskottet kunnat bifalla denna stammens organisation har varit för mig oförklarligt. En enda ledamot, Herr Abelin, hvilkens åsigtter äro oss väl bekanta från den tid han förestod Landtförsvarsdepartementet, har vidhållit sin åsigt och uttalat den i den reservation han vidfogat Utskottets betänkande. Han yttrar derom: »Den åsigt, jag tillförene uttalat, att en stamtrupp icke utan öfverdrifna kostnader eller stor orättvisa kan till erforderlig styrka annorledes bildas än genom vårt ur

inhemska förhållanden uppväxta indelningsverk» har af förhandlingarne inom Utskottet och af det resultat, hvartill Utskottet kommit, endast vuxit i styrka; och han slutar med att principiellt ogilla det framlagda förslaget. Hvad angår den andra militära ledamoten i Utskottet, Herr Wijkander, som jag hade väntat i denna fråga skulle förena sig med den förste ledamoten, skall jag be att få framlägga hans åsigt om den indelta armén, hvilka han framställt i offentligt tryck. Han säger nemligen: »Den långa tjenstetiden (hos indelta infanteriet) upprätthåller disciplinen och bibehåller den traditionella andan på ett sätt, som icke på annan väg kan vinnas och hvarförutan icke någon indelt armé och minst den svenska, med dess korta öfningstid och långa fredslugn, kunnat och kan bestå» (se öfversigt af Svenska krigsförfattningens historiska utveckling af Th. Wijkander, 1866, pag. 241). »Carl XI:s indelningsverk, vuxet ur nationel historisk grund samt följdriktigt, med torr praktisk sparsamhet ordnad i dess minsta detaljer, passar egentligen endast för landets försvar. Det är en förträfflig landmilis, en icke i något land så fullständigt och följdriktigt genomförd lösning af det organisationsproblem, som detta historiskt bekanta ord innebär, men det är icke en »stående armé» i strängt militärisk mening. Den högre lefnadsåldern, de starka familjebanden, det borgerliga och sträfsamma lefnadssättet, allt bidrager att göra den indelta krigaren till ett stöd för lagbunden frihet, till en vid fosterlandets försvar pålitlig och tapper, men för öfrigt föga äfventyrsälskande »medborgare-soldat». Den förträffligaste kader för »allmänt uppåd» eller för en massa konskriberade unge män, som, öfvade på förhand, i farans ögonblick gripa till vapen för fäderneslandets försvar, fostrar dock icke den indelta arméen den anda, som älskar kriget och faran för dess egen skull» (ibid. pag. 257). — »Den långa tjenstetiden, vilkoret för möjligheten att kunna inskränka öfningstiden, har obestriddligen varit det element, som under alla skiften, i förening med det frivilliga inträdet i krigstjensten, bibehållit den indelta svenska krigshärens militära värde». (Ibid. pag. 260).

Vidare yttrar samme ledamot af Försvars-Utskottet: »Önskeligt är att tvungen krigstjenst och personlig värnepligt gifva hela krigsförfattningen en storhet, en tånjbar omfattning, samt hela folket en stridbarhet, som icke på annan väg stå att vinna; men lika ovedersägligt är, att kadrerne, stamtrupperne, alltid blifva mera militäriskt dugliga genom det frivilliga inträdet och kvarstannandet i krigstjenst. Det redan omnämnda veteransystemet i den nuvarande franska arméen är ett annärkningsvärdt erkännande af denna grundsats.» (Öfversigt af Svenska krigsförfattningens historiska utveckling, af Wijkander. 1866, pag. 260).

Hvad slutligen beträffar kostnaderna för det ifrågavarande förslaget, så tror jag, att det är aldeles nödvändigt för Riksdagen, att, innan den beslutar sig för en sådan kostnad, Riksdagen dock väl öfverväger huruvida det är möjligt att bestrida densamma. Denna kostnad, på sätt det föreliggande förslaget uppgifver densamma, är upptagen till 29,900,000 kronor men härtill bör läggas kostnaden för kaserubyggnader i städerna och vid mötesplatserna, baracker, sjukhus, stallar och skolor, och denna kostnad tror jag icke kan uppskattas till

*Landt-
försvarets
ordnande.*
(Forts.)

lägre belopp än 15,000,000 kronor, deraf ränta och underhållskostnad torde kunna upptagas med 10 procent till 1,500,000 kronor. När vi dertill lägga de värnpligtiges förlorade dagsverken, så står oss denna härorganisation till närmare 38,000,000 kronor. För öfrigt äro flera uppgifter rörande kostnaderna — jag är derom viss — alldeles för lågt upptagna. Sålunda, i fråga om stamsoldatens aflöning, torde den komma att blifva närmare 500 än 150 kronor; vidare är manskapets beklädnad och underhåll upptaget till 94 öre per dag, hvilket med de pris, som nu gälla, sannolikt kommer att ökas med 10 procent, och det gör öfver en miljon; ytterligare äro öfningskostnaderna upptagna till 200,000 kronor samt rese- och traktamentsersättningar till 100,000 kronor, hvilka belopp torde komma att i ej ringa mån öferskridas. Redan den beräkning, Utskottet gjort för att likställa 1875 års förslag med det nu föreliggande, visar, att detta senare skulle komma att kosta 32,400,000 kronor, ett bevis på huru föga tillförlitliga de första kalkylerna äro.

Om vi jemföra det nu varande landtförsvarets kostnad med kostnaden enligt det föreliggande förslaget, så se vi, att de direkta kostnaderna i detta förslag skulle uppgå till 31,400,000 kronor, då de nu gå till 16,900,000 kronor och de förlorade dagsverkena kunna beräknas till 6,297,000 kronor, då de för närvarande uppgå till 820,000 kronor. Läger jag dertill rustnings- och roteringskostnaderna med 3,883,000 kronor så får jag det nya förslaget att kosta inalles 37,697,000 kronor, då det för närvarande kostar 21,652,746 kronor. Jag tror således, att det är nödvändigt att mer än väl besinna den ofantligt tillökade kostnaden för den nya härordningen, innan man gifver sitt bifall till densamma. Den är så stor, att om vi jemföra den med de flesta europeiska länders utgifter för sitt försvar, finna vi, att Sverige skulle procentiskt förhållande till statsutgifterna, stå näst efter det land, som derfor betalar mest, eller Spanien. Spanien betalar i förhållande till samtliga statsutgifterna för sitt försvar något öfver 54 procent och Sverige betalar för närvarande 40 procent, men skulle enligt det nya förslaget komma att betala öfver 48 procent.

Alla andra länder ligga lägre, om jag jemför utgifterna för försvaret med samtliga statsutgifterna.

Så t. ex.	Ryssland	37,09	procent.
»	» Stora Britannien	34,85	»
»	» Nederländerna	33,33	»
»	» Österrike	31,09	»
»	» Tyskland	29,49	»
»	» Danmark	28,62	»
»	» Schweiz	25,80	»
»	» Belgien	25,69	»
»	» Frankrike	24,75	»
»	» Nordamerika	22,69	»
»	» Norge	18,86	»
»	» Italien	15,59	»

Jemför jag åter försvarsutgifterna med befolkningens storlek, så finna vi på samma sätt, att Sverige, om det nya förslaget antoges, skulle blifva det fjerde landet i ordningen att betala dyrt och att hvarje

invånare skulle få betala 8 kronor 72 öre för detta försvar, under det att vi för närvarande betala 7 kronor 70 öre. Vi äro efter denna beräkning för närvarande redan det sjette landet i ordningen, och skulle vi antaga detta förslag, blefve vi det fjerdte.

Jemföra vi nemligen i nedan uppräknade stater huru mycket *hvarje* invånare bidrager till samtliga försvarsutgifterna, befinnes detta bidrag utgå:

I Nederländerna	med 14,96 kronor.
» Frankrike	» 12,71 »
» Spanien	» 11,77 »
» Sverige, enligt förslaget	» 8,72 »
» Tyskland	» 7,93 »
» Sverige för närvarande	» 7,40 »
» Danmark	» 6,57 »
» Ryssland	» 6,41 »
» Nordamerika	» 6,25 »
» Österrike	» 5,95 »
» Belgien	» 5,25 »
» Italien	» 5,48 »
» Norge	» 4,08 »
» Schweiz	» 3,00 »
» Stora Britannien	» 2,05 »

Vårt försvar slukar redan en så betydlig del af statsinkomsterna, att mig synes, att man mer än väl bör betänka sig, innan man höjer kostnaderna derför, såsom här ifrågasatts. När Danmark, som obestriddligen är mera utsatt för krig och främmande länders invasion, än vårt land; när det för sitt försvar endast skattar med 6 kronor 57 öre på hvarje invånare och när med afseende å hela stadsbudgeten dess försvar endast upptager 28,62 procent, när Norge endast skattar för sitt försvar med 4 kronor 8 öre för hvarje invånare och 18,86 procent af hela statsbudgeten, så synes det verkligen bekymmersamt, att Sverige genom det nya förslaget skulle skatta för sitt hela försvar med 8 kronor 72 öre på hvarje person och 48,82 procent af samtliga statsutgifterna. Jag anser denna fråga vara af så stor vikt, att statsmakterna borde mer än väl betänka sig, innan de inlåta sig derpå.

Jag har sökt göra mig reda för, hvarföre detta Andra Kammarens förslag blifvit jemförelsevis så väl omhuldadt på många håll, icke minst af denna Kammares ledamöter i det särskilda Utskottet, och jag kan icke förklara det på annan grund än den, att den så kallade stam, som enligt förslaget skulle organiseras, icke är och icke blir någon stam. Den blir, mine Herrar, helt enkelt en befäls- och rekrytskola för den rent värnpligtiga armé som skulle uppstå, om förslaget antoges, och alla de herrar och män, som ifrat för en ren värnpligtsidé på de grunder som 1875 års förslag bestämde, skola naturligtvis lemna sin röst till detta förslag, emedan ur detta förslag snart kan framstå en dylik organisation, men en dylik organisation kommer att blifva vida dyrbarare än den organisation, som här föreligger, och som vi föreställa oss, den kommer i stället för de millioner, som den enligt förslaget och beräkningarne skulle kosta, att sluta kanske på 40 å 50 millioner och således vida öfverstiga våra finansiella krafter. Jag tror

Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

således, att det, äfven från den sidan sedt, vore oklokt att nu bifalla detta förslag. Det finnes likvisst åtskilliga punkter deruti, hvilka jag för min del gerna skulle biträda, nemligen allt hvad som rörer beväringens organisation, men härvid har jag ett par mindre anmärkningar att göra, och den ena är att, skall man antaga en dylik organisation, bör det ske sålunda att den för infanteriets medgifna öfnings-tiden 90 dagar bör genast i hela sin vidd tillämpas, och icke beväringens öfnings-tid, på sätt här är föreslaget, uppskjutas 14 eller 15 år och endast successivt inträda. Den andra hufvudsakliga anmärkningen, jag har att göra, rör beväringssynglingarnes ålder. Jag anser nemligen, att beväringen icke bör inträda i sin beväringsskyldighet förrän kalenderåret efter det de fyllt 22 år. Hvad den del af Ut-skottets förslag angår, som rör landstormen, så har jag ingenting mot den att anmärka, den skall jag gerna biträda, men jag ber att få säga Herrarne och att lägga på Herrarnes minne att, om några i denna Kammare finnas, som tro, att uti ett bifall till förslaget, med endast *den* förändring att lottningssystemet antages, skulle ligga ett tillräckligt starkt hinder för att förslaget med denna förändring skulle kunna antagas i Andra Kammaren, så skola de, enligt min innerliga öfvertygelse, få se att de misstagit sig, ity att Andra Kammaren då med ringa eller ingen modifikation kommer att gå in på förslaget. Jag säger det således på förhand för dem, som tro, att det utgör ett tillräckligt hinder för att förslaget skall gå igenom att antaga lottning. Då är det bättre för dem som vilja hafva förslaget afslaget i denna Kammare att genast rösta för afslag derå, och får jag för min del anhålla om proposition på afslag.

Herr Wallenberg: Under en temligen lång riksdagsmannabana har jag aldrig sett eller erfarit något likartadt med den företeelse, hvilken betecknade innevarande riksdags början.

I 55 § Riksdagsordningen talas om, huru »motion af riksdagsman må väckas», men vi öfverraskades af att motion blifvit väckt af etthundratvå riksdagsmän i Andra Kammaren och ännu mera deraf att, då samma Kammare utgöres af 199 ledamöter, en absolut majoritet således på förhand gifvit Kammarens åsigt till känna i flera mycket viktiga frågor och derigenom afklippt all tanke på den *vanliga* behandlingen, som ärendena grundlagsenligt böra undergå.

Det är för mig alldeles klart, att motionärerne genom att taga en så pompös ansats från början uppenbarligen afsett att imponera, såväl på Första Kammaren som på Regeringen, och jag medgifver, att det är en högst storartad koalition, som förenat sig om dessa frågor. Man har deri tagit in icke allenast dem, som eftersträfvat att blifva af med grundskatterna, och dem, som hafva rotering och rusthåll att blifva qvitt, utan äfven dem, som ur militarismens synpunkt hoppas på att få grunderna för ett ändamålsenligt försvar af Riksdagen godkända. Detta senare är efter min uppfattning ganska förklarligt, nemligen att man tycker om att se sina idéer förverkligade eller gerna ser, att de åtminstone någon gång komma att antaga form af lag, äfven om icke sjelfva förverkligandet skulle komma att inträffa i den närvarande generationens lifstid.

Jag tror, att hela frågan i sitt kortfattade innehåll begränsar sig till frågan om att *minska statens inkomster och öka statens utgifter*.

Det är ostridigt, att landtmannapartiet eger majoritet i Riksdagens Andra Kammare, och det kan kanske icke vara utan allt intresse för Herr Talmannen att erfaras, huru denna majoritet gör bruk af sin makt. Jag vill då öppet säga, att alla frågor, som icke direkt intressera landtmannapartiet, af huru stor vikt för det allmänna frågorna för öfrigt må vara, dem skjuter landtmannapartiet till sidan, och jag vill tillika säga, att samma parti följer och stöder regeringen blott så länge, som det ligger i dess intresse; men så snart någon fråga förekommer som icke smakar landtmannapartiet, då är det lika obilligt mot regeringen, som det nu visar sig mot andra samhällsklasser.

Jag skall blott anföra några få exempel på detta partis sätt att gå till väga och sätt att visa sin tacksamhet mot regeringen. Helt nyligen behandlades och antogs af Riksdagen förslaget om en ny skjutsstadga. Det var en »söt lukt» för majoriteten i Andra Kammaren; det vet hela världen, och man trodde, att någon tacksamhet derför skulle af densamma visas mot den Konungens rådgifvare, som klädt blodig skjorta för hela förslaget, nemligen Herr Civilministern; men några dagar derefter fick man i Andra Kammaren se det uppbyggliga skadespelet att, då Herr Civilministern i så humana ordalag som för honom var möjligt utan att förödmjuka sig begärde, att man skulle gå honom till mötes i afseende på Kongl. Maj:ts proposition, att länsmännen skulle få tak öfver hufvudet, så *afslog* majoriteten denna billiga begäran, naturligtvis af tacksamhet mot Herr Civilministern.

Äfven på en annan frågas behandling ber jag att få fästa uppmärksamheten. Då Kongl. Maj:t föreslagit, att, i den mån som reservstaten vid flottans officerspersonal förminskades, det skulle tillåtas Kongl. Maj:t att öka och utvidga de effektiva kadrenas af flottans befäl, hvilket således skulle ske utan ökad kostnad för statsverket, så *afslogs* detta af majoriteten i Andra Kammaren; och, om jag icke är allt för illa underrättad, så ämnar samma majoritet äfven *afslå* voteringspropositionen härom; åtminstone har den frågan ännu icke lyckats att lotsa sig igenom Stats-Utskottet. Detta är också ett prof på tacksamhet mot regeringen.

Men hvad som är ännu värre, det är, att majoriteten i Andra Kammaren vill öfvertaga hela ledningen af vårt finansväsende och icke vill tillåta, att statsskulden ordnas på ett lämpligt och ändamålsenligt sätt.

Sedan jag väckt motion om *ouppsägbara obligationer*, och den icke blef under en längre tid handlagd af riksgäldsafdelningen, så tillät Herr Talmannen mig att lemna några upplysningar och erinringar i ämnet, hvilka Kammaren behagade remittera till Stats-Utskottet, men icke desto mindre lät man mig förnimma »att den frågan kommer icke före, förr än Riksdagen beslutat i grundskatteafskrifningsfrågan», *då* tillåter man kanske, att statsverket får vidtaga åtgärder i syftning att minska sina utgifter för statsskulden.

Statsskulden utgör i närvarande stund etthundraåttio millioner, och det är öfver fem millioner kronor årligen, som belasta budgeten och som

*Landt-
försvarets
ordnande.*
(Forts.)

utgöra skilnaden mellan ränta och annuiter på statsskulden å ena sidan samt nettobehållningen af statens jernvägar å andra sidan. Det torde väl vara skäl att få sådana saker reglerade och ordnade så, att man finge en *minskning* i statsutgifterna, men detta får icke ske genast, utan vi få vänta dermed, till dess det behagar landtmannapartiet tillåta, att Riksdagen får behandla en så högst viktig fråga.

En annan fråga, som också vittnar om ömhet för ställningen och aktning för regeringen, är frågan om att till Bergslagsbanans fullbordande lemna ett län på omkring sex millioner kronor. Denna fråga har blifvit uppskjuten allt intill denna dag, och nu förljudes det, att den är under behandling i riksgäldsafdelningen och att den kommer att tillstyrkas, såvida Göteborgs stad går i borgen för sjelfva lånet; hvilken tillstyrkan är liktydig med ett förblommeradt afslag.

Det är, såsom Herr Talmannen behagade finna, därför ganska betänkligt att låta detta regemente herska, utan att *någon röst* under rättar landet om faran af detta partis maktmisbruk. Jag kan icke hindra landtmannapartiet att förtrycka andra samhällsklasser och hindra ärendenas ändamålsenliga behandling. Men jag vill och skall, änskönt jag tillhör minoriteten, uttala den enkla oförblommerade sanningen.

I afseende på anslagen till statens jernvägar kunde icke Kongl. Maj:ts proposition om en för stambanesystemet nyttig bana bifallas, med mindre än att en af enskild motionär väckt motion äfven bifölls, hvarigenom ytterligare en million kronor tillades för förlängning af stambanan i trakter, der jernbanan ännu på årtal icke kommer att gifva någon behållen inkomst.

På detta sätt är programmet från början till slut »något för något», och detta är i sanning en beklaglig företeelse. Vi hafva rakt icke en aning om, hvartill detta kommer att leda för den ekonomiska ställningen i landet; och vi hafva icke ens så mycken visshet, att man fått veta, om det skall taga slut på stambanebyggandet med denna tvärbana genom Medelpad och Jemtland, eller om den herskande majoriteten skall besluta att föra statens bana upp till ödemarkerna. Detta sväfvande tillstånd är ganska farligt, och jag för min del anser, att det beror på denna majoritet, som sätter sig emot alla andra förändringar än dem, som främja landtmannapartiets intressen.

Samma majoritet understöder och gillar med sitt tysta bifall, att allt lagstiftningsarbete går så ytterligt långsamt, att intet resultat deraf vinnes.

Det är en känd sak, att här varit fråga om en lag angående in-teckning i jernväg. Nå väl! man har redan 313 svenska mil enskilda jernvägar, öppnade för trafik, och dertill 47 svenska mil, som äro koncessionerade eller under byggnad, men man har ännu *ingen lagstiftning* för de nya rättsförhållanden, som uppkommit genom jernvägsaktiebolag, och man kan icke veta, hvart det tager vägen, när det en gång till följd af oklara rättsförhållanden brister. Om t. ex. ett jernvägsaktiebolag inställer sina betalningar, så skall hvarenda obligationsinnehafvare bevaka sin fordran i en sådan konkurs, och om jernvägsdirektionen är i borgen för jernvägsbolaget, så kan den, för att skydda sig mot betalningsansvar, sälja lokomotiven och vagnarna och låta jernvägen ligga i ödesmål.

Ingen må tro, att detta är på sidan om saken, ty jag måste göra klar för Herr Talmannen den ekonomiska ställningen, då det är fråga om att på alla andra näringar utom jordbruket afvälta de bördor, som jorden af ålder burit, och som nu, om landtmannapartiet får råda, skulle påföras bevillningen efter 2:dra artikeln.

Enligt det förslag, som finnes upprättadt, är frågan här om icke mindre än ungefär tio millioner kronor årligen; deraf äro 5,700,000 kronor den skatt, som ungefärligen skulle tillkomma dem, som hittills betalat grundskatter, och 4,300,000 kronor dem, som representera det svenska indelningsverket. Deremot erbjudes en skatteersättning af en ökad fastighetsbevillning, som uppgår till 300,000 kronor om året. Hvar skall då resten tagas? Jag för min del kan icke se, hvar den skall utskrifvas, och jag tror icke heller, att någon annan vet det. Man skänker bort statens inkomster *först*, och funderar på bristens fyl-lande *sedan*, det är hvad man vill äfventyra.

Det har här varit yttradt om värfningen, att den icke skulle vara lämplig; jag finner i detta förslag ingenting annat än värfning, ty aftal om militärtjänst för betalning, det kallar jag efter min uppfattning för värfning. Jag har icke så mycket mot värfningen, jag beklagar blott, att man tänkt sig möjligheten af att ersätta värfningen med ett lottningssystem, som jag icke tror vara tidsenligt och icke alls öfverensstämma med allmänna meningen och föreställningssättet hos det stora flertalet i landet. Jag tror icke heller att några andra äro benägna att antaga lottningen, förr än man får se, att den samma verkligen är behöflig; och antager man lottningen, så medför det beslutet den olägenheten, att man kanske allt för tidigt tillgriper lottningen och att man vill betala den värfvade soldaten en allt för lumpen aflöning. Skola vi hafva en värfvad armé, så måste den blifva väl betald, ty eljest blifver den en landsplåga och det vore väl icke meningen med den samma. I afseende på den paragraf, som afskrifver båtsmanshållet, utan att tänka på något annat än ett tomt löfte, en framtida hägring såsom ersättning därför, ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att båtsmännens uppfostran nu är sådan, att den för närvarande är bättre än den någonsin varit, och bättre, än någon uppfostran till lands någonsin kan vara. Vidare finner man lätt att då det blifver brist i kassan, så kommer Kongl. Maj:ts proposition om medels anvisande för anskaffande af manskap vid flottan att röna samma öde som så många andra anslag på 5:te hufvudtiteln, och det blifver då nödvändigt att hyra folk för så låg betalning som möjligt, hvaraf följden naturligen blifver den, att man får taga »löst folk» och sålunda icke får något, som kan förtjena namnet af stamtrupp. Jag tror, att detta vore det samma som att underminera flottan, och nog spelar minväsendet i våra dagar en stor roll, men icke torde det därför vara lämpligt att sätta det i en lagparagraf, allra minst af denna Kammare, som erkänt både nödvändigheten och önskvärdheten af att flottan som avantgarde hålles i ett godt skick. Den nuvarande numerären utgöres af 5,676 båtsmän, och det vore nog icke så lätt att genom förhyrning åstadkomma ett motsvarande antal.

Jag beklagar, att denna sammanlänkning af frågor någonsin blifvit gjord, och på samma gång får jag förklara, att jag för min del tror,

*Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

att den föreliggande frågan *aldrig* blifver löst, med mindre än att försvarsfrågan behandlas allena i och för sig. Något kan föras regeringen till last. Den har visat brist på ihärdighet. Förleden riksdag framlade regeringen ett förslag till lag om den allmänna värnpligten m. m., hvilket antogs af Första Kammaren, men af Andra Kammaren afslogs. Nåväl! hvarför har icke regeringen framlagt förslag härom äfven vid denna riksdag och vid följande riksdagar, till dess man kan få se, om det icke slutligen går igenom? Jag skall omförmåla för Herr Talmannen, att man nödgades hålla på i 18 år, innan man lyckades få manufakturdiskonten flyttad från kommerskollegium till riksbanken, och således bör man väl kunna hålla på med värnpligtslagen i några år. Jag är icke en af dem, som underkänna värnpligten såsom nödvändig, men jag tror, att man kan öfverdrifva den, och jag tror äfven, att vi, som äro ett fredligt folk, icke skola i det afseendet antaga sådana bestämmelser, att det blifver en olidlig tunga för de värnpligtige. Här har blifvit nämnt, att man i ett annat land plägar flytta till Amerika för att undvika den stränga värnpligten. Här i landet är det mycket bekvämare: här begär den värnpligtige blott sitt »prestbetyg till obestämd ort» och flyttar så till en annan ort inom riket och sysselsätter sig med jernvägsarbete, eller dylikt tills värnpligtsåldern är passerad. Bättre ordning hålles icke. Men jag vill hafva ordning i denna sak och jag vill, att en värnpligtslag skall antagas, men dock icke af den beskaffenhet, att den blifver allt för betungande för denna ungdom, som har ganska svårt att föda sig, om den icke har bemedlade föräldrar. Af hvad jag här har anfört, torde Herr Talmannen behaga finna, att jag icke kan vara med om att bifalla den nu föredragna punkten eller det nu föreliggande förslaget.

Jag anser beklagligt, att 110 dagar af 120 redan äro förgångna af riksdagen utan att man kan säga, att något annat än s. k. löpande ärenden blifvit behandlade, och jag anser det vara illa, att landtmannamajoriteten motsatt sig alla andra nödiga reformer, men jag kan icke hjälpa det: jag har deremot icke något annat vapen än att säga, att det *så är*, och hoppas, att detta parti en gång måtte skänka så mycket förtroende antingen åt regeringen eller åt sina egna delegerade, att de icke sjelfve vilja afgöra sådana frågor äfven af teknisk natur, som man naturligen icke kan begära, att hvar och en af 102 personer skall kunna fullt förstå.

Den nu föreliggande frågan är icke en fråga om ny härordning, utan det är ett *härmodståg af hemmansegare mot andra samhällsklasser*. Detta är den rätta rubriken, och det är möjligt, att de andra samhällsklasserna blifva besegrade; det är visserligen möjligt, att så kan ske, men nog skall man rubricera striden riktigt, så att landet får veta hvad den gäller och icke blott orda om, att »landets försvar ligger landtmannapartiet om hjertat», då det i sjelfva verket icke är annat än frågan om *grundskatternas afskrifning*. Jag är icke bland dem, som ropa nej och åter igen nej och icke veta, hvad de vilja sätta i stället. Jag är ganska väl beredd derpå, att, sedan för flera år sedan regeringen och Första Kammaren släppte efter i fråga om reglering af grundskatterna, då de kunde hafva *kapitaliserats* och då man skulle hafva nått sig med en kapitalisering efter en billig uppskattningsgrund, det

nu icke för oss torde finnas annat val än att, då det nämnda gynsamma tillfället icke begagnades, återgå till saken sådan den är.

Jag vill då vara med om grundskatternas lindring, men icke på samma gång om indelningsverkets upphäfvande, utan *först* vill jag, att grundskatterna skola lindras och *sedan* att man kommer öfverens om hvad som genom lag skall sättas i stället för den mistade statsinkomsten; och då man sett, ur hvilka inkomstkällor en ökad beskattning kan erhållas och till hvad belopp andra samhällsklasser kunna bära en sådan, *då* först är rätta tiden att tala om: härordningsförslag på nya grunder.

Nu säger man: hvarför skall man uppskjuta med denna fråga? Men då vill jag fråga: är *detta* förslag något annat än ett uppskof? Nu erfordras det först 15 års uppskof på ett ställe och 12 års på ett annat ställe i betänkandet, således tillsammans 27 år; och om jag icke misstager mig, så kommer vårt försvar enligt det föreliggande förslaget att under de sju första åren blifva svagare än det för närvarande är, och det blifver ett svaghetstillstånd, under hvilket vi ödmjukast få anhålla att få vara i fred. Jag kan därför icke se annat än att den ordning, som jag här tillåtit mig att uppställa, är den rätta, och att man vinner tid genom att gå till väga på det sättet, ty skola vi här sammankoppla och sammanknipa frågor af den mest heterogena beskaffenhet, så uppkommer deraf ett stillastående, som är oroande.

Huru är det väl tänkbart att under de återstående tio dagarne hinna behandla alla dessa uppskofsmål, och huru skola de väl behandlas? Jo! på det sättet, att sluppen kommer att spela den allra största rollen vid deras afgörande. Att nu i en underdånig skrifvelse anmoda regeringen om ett nytt förslag i detta afseende synes mig olämpligt och nästan ogrannlaga mot regeringen. Det skulle nemligen förutsätta, att regeringen icke följt med hvad som föregått inom Riksdagen och icke visste, huru »landet ligger». Jag kan för min del icke vara med om en sådan skrifvelse och kan icke heller deltaga i klandret mot regeringen, därför att vid denna riksdag förslag i detta ämne från regeringens sida icke blifvit framlagdt.

Det är ganska säkert en riktig uppfattning af ställningen, att man allt emellanåt får lof att pausera och icke låta stora frågor brådstörtadt rusa fram, ty då händer det ofta, att de bryta sönder mycket mer än som man kan sätta i stället. På grund af hvad jag haft äran anföra yrkar jag *afslag* å den föredragna punkten och dermed å hela det föreliggande förslaget.

Herr Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdet fortsättning kl. 7 e. m.

Herr Abelin: Då jag redan vid denna, den nu föredragna första punkten af Utskottets betänkande, icke blott uttalat mitt principiella ogillande af Utskottets förslag, utan äfven gifvit till känna, att jag i detsamma funnit brister, som gjort, att jag — mina principiella meningsskiljaktigheter oafsedda — icke kunnat biträda förslaget, så har jag känt och känner, men är äfven beredd att bära ansvaret för den del, jag möjligen kan komma att ega deruti, att förslaget af Riksdagen

Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

ogillas. Jag har icke förbisett de stora vådorna af vårt nuvarande försvarsskicks beskaffenhet, jag har tvärtom, allt från den stund, jag började att deltaga i de offentliga förhandlingarne framhållit dem, visserligen ej med all den värma jag sjelf vid tanken derpå erfarit, men dock så godt jag kunnat. Jag förbiser dessa vådor än mindre nu, då vi kunna motse de mest ödesdigra händelser i vårt nära granskap, men utom det att jag icke under några förhållanden skulle kunnat biträda förslaget sådant det nu föreligger, har jag framställt för mig den frågan, om det kan vara rätt att just i detta ögonblick sätta utdömelens stämpel på hela vår armé och oduglighetens märke på den väsentliga del deraf, som, säga om dem hvad man än säga vill, dock utgör kärnan af våra nuvarande försvarskrafter, på samma gång som icke ett enda kraftigt steg tages för att motarbета de vådliga följderna deraf. Mitt svar är lätt att finna och, vore jag än icke öfvertygad om att mycket godt kunde på grunden af det bestående åstadkommas och att mycket af hvad som sagts och af namnlösa skribenter framhållits till nedsättande af den väsentligaste delen utaf armén, vore i hög grad obefogadt, skulle jag dock, med hänsyn till hvad som bjudes och med hänsyn till den tidrymd, som man förbehållit sig för tillämpningen af detsamma, just med afseende å tidens oro hålla fast vid det bestående. Man må nemligen icke förbise, att från den stund man utdömer armén — hvilket här otvifvelaktigt kommer att ske under uttryck och förebäranden af dess kompletta oduglighet och dess usla inre halt — man derigenom ger en svår stöt åt lusten till förkofran samt den tillit och tillförsigt, som för hvarje framgång är af nöden, och att man genom att år efter annat icke rekrytera armén, icke tillföra den nya krafter, äfventyrar att betaga befälet icke blott den viktiga öfning, som vinnes genom soldatdaningen, utan ock det intresse för regementets upprätthållande, som nu leder till så mången ädel sträfvan. Detta kommer dock, säger man, ju alltid att inträffa när de gamla institutionerna komma att aflösas af andra. Visserligen, men man bör dervid tillse, att de element, som skola skapa de nya sakernas ordning och bringa nytt lif i det hela, så snart som möjligt tillföras armén, synnerligen om reorganisationen sker under brydsamma tider. Men huru förhåller det sig härutinnan med den organisation, som afses i det föreliggande förslaget? Hvilken ökad trygghet finnes för den närmaste tiden och till hvilket slutligt mål leder den? Under de närmaste tre åren förblifver nära nog allt i sitt närvarande otillfredsställande skick; 5,000 stamsoldater tillföras visserligen armén, men 6,000 och några hundra afgå i stället från densamma och först 17 år efter det härordningen träd i kraft har det gamla, såsom odugligt ansedda materialet kunnat aflösas af den nya stamtruppen, som likväl, då den blifvit till hela sin styrka uppsatt, hvad infanteriet beträffar, på långt när icke uppgår i fredstid till den numerär, som den nuvarande stamtruppen erbjuder, och som, mobiliserad med tillhjälp äfven af stamsoldater ur äldre åldersklasser, icke vinner stort större talrikhet — men på långt när icke samma fasthet — hvartill en stamtrupp, organiserad på och med tillhjälp af de resurser, som indelningsverket har att erbjuda, kunnat och kan uppbringas. Se vi sedan på bevärningen — den andra grundpelaren i försvaret — huru har man väl dermed stält? Jo så att

under förutsättning deraf att Riksdagen nu antager förevarande förslag till lag om värnplikten, och Kongl. Maj:ts nästa riksdag skulle sanktionera denna lag, så kommer den till kraft 1880, och först 1881, då första klassens beväring får en ökad öfning af 15 dagar, inträder derigenom någon tillökning i försvarskraft, men först 1907 komma alla de klasser, som äro beräknade för det aktiva försvaret, att hafva genomgått den visst icke afundsvärdt stora öfningen af 90 dagar.

Kammarens ärade ledamöter täcktes häraf finna, att icke *skyndar* man genom antagande af det nu förevarande förslaget att tillgodose tidens kraf eller att afvända från oss de faror, som hota den tid som är. Och då vi nu stå vid målet, vid sammanknytningen af organisationen; hvad hafva vi väl då? Hvilka förbättringar hafva åstadkommits? Jo, såsom Utskottet ganska riktigt anmärker, »den vidsträcktare tillämpningen af allmänna värnplikten, med noggrann kontroll och ökad öfningstid, den talrikare befälskadern, härens tidsenligare förläggning och indelning, snabbare mobilisering samt slutligen stamtruppens kortare tjenstetid,» och jag skulle vilja tillägga specialvapnens betydliga tillökande och bättre beskaffenhet; men allt detta, med undantag af den till några år begränsade tjenstetiden för hela truppen, kan likväl på den bestående grunden vida säkrare och fortare åstadkommas; och vill man af den kortare tjenstetiden vinna fördelen deraf att, såsom Utskottet säger, »landet i händelse af krig kan ställa ett betydligt större antal utbildade soldater i fält än det efter nuvarande organisation skulle förmå,» så är sådant naturligen beroende af åldersklassernas styrka och af den öfning, som man gifver dem; men *grunden* för försvaret, den så djupt föraktade och starkt klandrade grunden, »stam och beväring,» den kvarstår, ehuru med en stamtrupp, svag till antalet och svag till sin inre halt. Jag nämnde nyss, att den, *hvad infanteriet beträffar*, vore beydligt svagare i fredstid än under nuvarande förhållanden och att den, mobiliserad med tillhjälp äfven af för detta stamsoldater, skulle blifva föga talrikare men mycket mindre fast emot hvad förhållandet kunde blifva på indelningsverkets grund med tillhjälp af de få värfvade infanteriregementen vi hafva, och jag är skyldig gifva skäl för detta mitt påstående. Utskottets stamtrupp vid infanteriet utgör 16,242 man, deri inberäknade en åldersklass rekryter, 3,700 man, aspiranter till fasta befälet och spelet samt vice korpraler. Vår nuvarande nummerstyrka vid infanteriet utgör 24,383 man, då deri inberäknas två klasser rekryter, cirka 2,600 man, volontärer, spel, vice korpraler och *korpraler*. Mobiliserad med tillhjälp af för detta stamsoldater, utgör Utskottets stamtrupp 24,445 man, deri likaledes inberäknade en åldersklass rekryter, aspiranter till fasta befälet och spelet samt vice korpraler, då Kongl. Maj:ts till 1871 års Riksdag framtällda, på indelningsverket grundade förslag — i hvilket likväl så långt ifrån indelningsverkets alla tillgångar voro använda, att, för åstadkommande af en bättre förläggning och jemnare fördelning infanteriregementena emellan, 1,892 nummer af de roterade regementena voro till indragning föreslagna — upptager stamtruppen vid infanteriet till 26,500 man, deri då likväl inbegripna två klasser rekryter, volontärer, spel, vice korpraler, *korpraler* och 884 underofficerare.

Land-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

Svagheten i numerär är genom dessa siffror ådagalagd, svagheten i stamtruppens inre halt framgår af följande. Den utgöres till ungefär 22 procent af ynglingar i den alder, då, enligt hvad hittills ansetts, svenske ynglingen i allmänhet är för svag att uthärda fältlivets besvärligheter, och 25 procent af dessa stamsoldater utgöras af sådana, som ett eller flera, ja, ända till åtta år, innan de inkallats till tjänstgöring varit frånvarande från all öfning, och på en del af hvilka man skulle kunna tillämpa de ord som af komiterade, hvilka granskade 1875 års förslag till härordning, användes i fråga om den soldat, som efter sin första utbildningstid af 10¹/₂ månader någon längre tid vore frånvarande från tjänsten, eller att »en oafbruten sysselsättning med det borgerliga förvärfvets yrken skulle snart komma honom att glömma hvad han lärt. Efter några år vore han sannolikt icke användbar för militärisk tjänstgöring, utan att dessförinnan hafva genomgått en ny rekrytskola.» Sådan är den nya stamtruppen för infanteriet till sin numerär och sammansättning, till sin fysiska kraft och utbildning. Hvad den skall blifva i afseende å sin moraliska halt, derom vågar jag icke afgifva något omdöme, men visst är, att den minst i detta hänseende torde kunna öfverträffa den indelta truppen.

I min reservation mot denna punkt har jag uttalat den åsigt, att en stamtrupp icke utan öfverdrifna kostnader eller stor orättvisa kunde till tillräcklig styrka vinnas annat än genom vårt inhemska förhållanden uppväxta indelningsverk, och Utskottet har själf gifvit stöd för sanningen af denna sats. Utskottet, som funnit svarigheterna uti att kunna rekrytera den nya stamtruppen, har förenat sig om vissa bestämmelser för att undaurödja dessa svarigheter, och detta äfven med uppoffring af gifna militäriska fördelar, såsom i fråga om rekryteringen af stamtruppen ur alla sex åldersklasserna och om befrielse för dem, som anmäla sig till stamsoldater, från utgörande af beväringmöte det år han anmäler sig, men Utskottet har nogsamtt insett att, detta oaktadt, lönen för stamsoldat icke kunnat med hopp att vinna målet begränsas eller bestämmas inom det beräknade beloppet af 150 kronor, hvarföre Utskottet föreslagit att »*verforderliga*» medel, det vill säga, medel till obegränsadt belopp, skulle för ändamålet ställas till Kongl. Maj:ts disposition. Under antagande att 150 kronor skulle vara tillräckligt, utgör likväl kostnaden för afföningen 4,500,000 kronor, men antagligen torde lönen för stamsoldat i medeltal komma att uppgå till 200 kronor, hvadan kostnaden för lönerna till hela stamtruppen skulle belöpa sig till sex millioner, under det att en stamtrupp af samma styrka på indelningsverkets grund skulle, om de beräkningar, som de för detta ämnes utredande förordnade komiterade uppstälde, lades till grund, komma att kosta omkring 3,800,000 kronor, hvarvid det likväl är att taga i betraktande, att denna kostnad i sin helhet icke är en direkt kostnad, utan att deri för de flesta nummer ingå en del mindre kända naturaprestationer, såsom ock den väsentliga faktorn af produktien af soldatens å *jorden* nedlagda arbete. Dessutom får man komma ihåg, att anspråken på förhöjning i detta slags lön icke stiga i samma proportion som anspråken på kontant lön, ty i samma mån lefnads-kostnaderna och arbetsprisen stiga, stiger ock värdet af det egna hemmet. Vill man å ena sidan emellertid begränsa kostnaderna, men å

andra sidan, såsom oundgängligt är, betrygga organisationen, så kommer man in på den stora orättvisan, ty såsom en stor och motbjudande sådan måste det betraktas att, under det att större delen af de värnpligtige endast skulle utgöra 90 dagar, blifva mot sin vilja utlottad till att tjena längre tid med en trupp soldater, som, i betraktande deraf att de komma att antagas med hänsyn till det pris de fordra för sin anställning, antagligen icke komma att utgöra eliten af vår arbetarebefolkning. Jag anser likväl att härordningen, sådan den föreligger, framkallar nödvändigheten af en dylik tvångsåtgärd. Jag behöfver ej tillägga, att någon sådan tvångsåtgärd af helt naturliga skäl icke behöfver ifrågakomma, då det gäller att tillsätta soldater af indelta armén.

Jag har nu tillåtit mig att uppdraga några jmförelser mellan den nya stamtruppen och en stamtrupp, byggd på indelningsverkets grund, *icke* — jag ber Kammarens ledamöter derom vara öfvertygade — för att framkalla ett motförslag på denna grund eller för att uppväcka strider om densamma, utan endast för att uttala en erinran om betydelsen af den institution, som vi stå i begrepp att lemna, likasom om halten af det surrogat, vi vilja sätta i stället. Vill man bryta med det gamla, bör man väl i första rummet bryta med det, som är det svagaste derinom, som är sjelfva organisationsformen, och icke framkomma med en dålig kopia af den samma, hvilken eger det gamlas fel i högre grad än det gamla sjelf utan att kunna tillegna sig dess förtjenster.

Detta har jag tillåtit mig att yttra med afseende på min principiella ställning till frågan; jag vill icke uppehålla Kammarens tid med att närmare redogöra för de anmärkningar, hvilka jag i min reservation framställt, men jag kan dock icke underlåta att beröra ett par af öfriga vid betänkandet fogade reservationer, för att derigenom göra min ställning till frågan än mera klar. Jag ber då att i första rummet få vända mig till Herr Wijkanders reservation. Jag har instämt i det slut hvartill den ärade reservanten kommit; jag instämmer äfven i den åsigt, som han uttryckt i reservationens början, i hvad den går ut derpå att man genom den allmänna värnpligten kan vinna den mest fulländade organisation liksom det relativt mest betryggande försvar. Jag förklarade också för 1875 års Riksdag, att jag skulle obetingadt gifva min röst för det förslag, som då förelåg, utan afseende a min för vissa fall uttryckta särskilda mening, och jag har genom min vid nu förevarande betänkande fogade reservation angifvit ännu en väg, hvilken jag är beredd att beträda, om indelningsverket uppgifves, oaktadt min uppfattning kvarstår, att det varit rättast och lyckligast, om Riksdagen beslutat en utveckling på den bestående grunden, då sådant för några år sedan på allvar af regeringen ifrågasattes. Jag vill äfven med den ärade reservanten instämma deri, att beaktansvärda och i vissa fall, såsom i fråga om tillämpningen af allmänna värnpligten, om specialvapnen och befälets styrka m. m., stora förbättringar skulle af det föreliggande förslaget, genomfördt, stå att vinna, men då man å ena sidan, såsom här är fallet, bryter med en bestående, länge pröfvad och god befunnen institution och såsom vilkor för den nya härordningens antagande fordrar icke blott uppoffring af denna in-

Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

stitution och efterskänkande *utan vederlag* af dess bördor, utan ock en fullkomlig omskapning af hela vårt beskattningsväsende, allt till fördel för den klass medlemmar af samhället som är representerad af motionärerne i fråga, så har man å andra sidan både rätt och pligt att tillse, att det icke stannar blott vid förbättringar i det bestående, af alla underkända försvarsskicket, utan att organisationen *i och för sig* är tillfredsställande och att kostnaderna för densamma komma att stå i rimligt förhållande till den försvarskraft, den erbjuder. Att den ärade reservanten med den förkastelsedom, som han städe uttalat mot en arméorganisation, grundad på »stam och beväring», kunnat biträda förslaget, kan endast förklaras af det fosterländska intresset att komma ifrån det nuvarande i högsta grad otillfredsställande skick, hvari vårt försvar befinner sig och dessutom — jag antager det — af förhoppning att genom antagandet af detta förslag blifva införd på den allmänna värnpligtens breda väg. Kunde jag dela dessa förhoppningar, så skulle mina betänkligheter icke vara så stora som nu; men jag hysar en motsatt föreställning, och jag skulle vilja instämma med den ärade reservanten uti de farhågor, som han tillföre på detta rum uttalat för en dylik organisationsgrund, då han nemligen yttrade: »en frivillighet, framkallad med penningar, är *värnfning*, och gar man in på den vägen, må man åtminstone icke vidare tala om att man vill grunda sitt försvar på allmän värnpligt». Denna hans åsigt anser jag riktig och är öfvertygad om att genom antagande af det nu föreliggande förslaget, organisationsformen »stam och beväring», långt ifrån att vara en »öfvervunnen ståndpunkt», är och förblir bestående och att han samt hvarje »värnpligtens vän», som biträder detta förslag, äfven har bidragit att för lång tid besegla denna af dem så djupt föraktade och hårdt bedömda organisationsformen »stam och beväring».

Den åsigt, som de ärade reservanterne från Medkammaren uttalat om obehöfligheten af den af Utskottet ifrågasatta tillökningen i stamsoldatens öfning, kan jag för min del icke dela, oaktadt reservanterne haft den utomordentliga artigheten att stödja sig på mina föregående uttalanden i ämnet, sasom en för dem ojäfaktig auktoritet. Jag har flera gånger inom Utskottet sökt att göra för dem klart att de, långt ifrån att finna något stöd för sina påståenden i mina yttranden, snarare deruti hade ett bevis emot sig; jag har icke lyckats, finner jag, att öfvertyga dem derom, men jag hoppas att kunna göra det klart här i Kammaren. På sätt jag angifvit i min reservation, fäster jag nemligen synnerlig vikt vid en god trupps utbildning i terrängen, sasom varande ett oundgängligt vilkor för dess användbarhet i fält. I 1871 års förslag afsågs 6 månaders öfning å fältet sasom vilkor för infanterirekrytens approbation till soldat. Genom *motionärernes* förslag kan svärligen mer än $1\frac{1}{2}$ månads *sådan* öfning ifrågakomma, och om jag än icke underkänner de stora fördelarne af en längre tids oafbruten utbildning och af undervisningen inom kasernen sasom en god förberedelse till öfningarne i terrängen, kan jag likväl icke medgifva att denna undervisning ersätter de praktiska öfningarne å fältet. Skulle tiden äfven utsträckas till 9 månader för soldatens första utbildning, hvartill det genom *reservanternes* förslag kan leda, så vinnes derigenom icke stort längre tid, än trenne månader för öfningar å fältet, hvilket

Kammarens ledamöter torde finna vara långt mindre än hvad i 1871 års förslag ifrågasattes. Inom tre eller fyra år hade, enligt sistnämnda förslag, infanteriets stamtrupp redan haft en utbildningstid af ungefär ett år och då derefter ett medium per år af minst 30 dagars öfning kom den till del, så torde det få medgifvas att för öfvet af infanteriets stamtrupp i 1871 års förslag var bättre sörjdt än i det nu föreliggande.

Jag har nu icke något särskildt yrkande att göra. Min röst nedlägger jag *mot* förslaget; faller det, så blir deraf en gifven följd, att, såsom sig bör, regeringen får taga initiativet i denna viktiga fråga, och med den varma tillförsigt, jag hyser till den nuvarande krigsstyrelsen, är jag öfvertygad om, att det förslag, som deraf kan framgå, skall blifva sådant, att Riksdagen med förtroende kan sluta sig till detsamma.

Grefve Posse: Så vidt jag kunnat rätt uppfatta det sväfvande yttrande, som fälts af Herr Chefen för Landtförsvars-departementet vid början af sammanträdet, innehåller det egentligen två hufvudpunkter: den ena att vi i vårt indelningsverk hade en ökaräna, frisk och stark, som kunde, rätt utvecklad, lemna en stam, hvarmed få torde kunna jämföras». Han sade sedermera, då han gick igenom förslaget, att, om det skulle kunna antagas, så borde man visa, att den stam, som det bjuder på, *verkligen kommer att finnas*. Det torde då vara skäl att företaga en jämförelse mellan den stam, som indelningsverket bjuder på, och den stam, som det nya förslaget erbjuder, eller rättare att se till, huruvida den stam, som det nya förslaget bjuder på, finnes till eller icke. Såsom vi veta, åligger de svenske 200,000 rust- och rotehållarne att framskaffa den stam, som nu finnes. Den har varit befintlig nu i tvåhundra år, och man kan sålunda icke säga om den, att den icke finnes till. Frågan är nu: kan den stam, Utskottet erbjuder, anskaffas eller icke? Jag vill fråga: är det verkligen Herrarnes mening, eller deras som äro emot förslaget, att hvad som kunnat åstadkommas af en särskild klass i samhället, icke skulle kunna åstadkommas af samhället i dess helhet? Det synes underligt, att man just i närvarande stund vill framkomma med sådant, då man ju allmänt är öfverens om, att, då en sak icke kan genomföras af enskilde, den kan genomföras utaf staten, och egendomligt förefaller det ock, då — för att ingå på en fråga, som här af en representant för Stockholm blifvit väckt — just nu enskilde personer begära, att staten skall öfvertaga jernvägar, med hvilka de enskilde icke kunnat reda sig. Vi hafva häruti bevis derpå, att just från den sida, som nu motsätter sig stammens anskaffande af staten i stället för af den enskilde, är erkändt, att staten bör hafva lättare att åstadkomma dylika tillgångar än den enskilde. Nu säger man såsom ett kardinalskäl, att det är svårare att åstadkomma den stam, som Utskottet föreslagit, än den gamla stammen. Det säges att, genom att ingå i den nuvarande stammen, man väljer ett yrke för hela lifvet, får en fast bostad, med ett ord en ställning i lifvet och att det derföre är vida lättare att skaffa den indelte soldaten i det nu varande skicket, än den stam, som det nya förslaget erbjuder; men om Herrarne något tänka efter,

*Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

tror jag, att äfven detta skäl skall falla. Man säger, att den stam, som nu skall värfvas, tages af det sämsta slödder i landet, och att det blifver landets sämsta befolkning man då får, som långt ifrån att utgöra något, som man kan hafva aktning för, blifver något helt annat. Jag upptager detta påstående till besvarande och jag får säga, mine Herrar, att bevis för framtiden kan jag visserligen icke lemna, men är detta sant, då har vår regering, då hafva våra främste generaler, generalstaben och värnpligtens vänner farit med en osanning, ty alla desse hafva sagt oss, att, då värnpligt införes i Sverige, skall dess uppgift blifva att, då de få vår ungdom i kaserner och skolor, den derur skall utgå såsom ett utmärkt folk och icke såsom slödder. Hvad säger nu Utskottet? Jo, att vi skola på frivillighetens väg välja ut personer, som på detta sätt skaffa sig kunskaper och möjlighet till bättre ställning än förut och som dessutom får betalning derför. Jag vill fråga Herrarne, om under sådana förhållanden icke den stam, som Utskottet erbjuder, kan vara fullt lika god som indelningsverkets stam. Det kommer naturligtvis att helt enkelt bero på huru den blir skött. Då nu Chefen för Landtförsvars-departementet har sagt, att han vill hafva någon säkerhet för att den stammen skall finnas, så säger jag honom, att den säkerheten finnes verkligen i svenska officerscorpens vilja att sköta desse beväringssynglingar så, att de utgå såsom väl uppfostrade, trefne och för framtiden nyttige samhällsmedlemmar, och då svenska Riksdagen drager en vaxel på svenske officerarne, så torde det icke blifva svenske krigsministern, som icke accepterar denna vaxel. Jag tror således, att Utskottet bjuder på något, som ganska väl kan accepteras.

Jag öfvergår nu till frågan om kostnaden. Man har sagt, att detta förslag skulle blifva så dyrt och man vill derföre afslå detsamma. Här vid lag må vi observera, att, då sjelfva hufvudstriden kommer att hvalfva sig om stammens anskaffande och sättet för dess underhållande, vi torde kunna lemna å sido öfriga kostnader, som deraf blifva en följd, ty just de, som tala om kostnaderna, äro de, som alltid i främsta rummet yrka höga anslag till försvarsverket i öfrigt, och således torde frågan om kostnaderna böra inskränkas till frågan om anskaffning och underhåll af stammen. Såsom synes af förslaget uppgå samtliga kostnader till 29,900,000 kronor, men anskaffning af stammen kostar endast 4 $\frac{1}{2}$ million. Återstå således i alla fall 25,000,000 kronor. Skulle vara motståndare, som ropa om kostnaderna, vilja sätta ned dessa 25 millioner? Jag tror det icke. Vi kunna således lemna dem å sido. För min del har jag icke med min röst ofta bidragit till dessa kostnaders åläggande, hvadan jag tager mig fri i den vägen, och om i framtida voteringar de, som nu ropa på kostnader, vilja hålla sig på min sida, tror jag icke kostnaderna blifva öfverdrifvet stora. Vi kunna således hålla oss endast till kostnaderna för stammens anskaffning. Nu säger man, att det är mycket billigare att anskaffa stammen på indelningsverkets grund än på annan väg. Värnpligten lemnar den oss billigare, säger man, emedan man då skulle få den utan kostnad bland landets ungdom, men, mine Herrar, man får den icke frivilligt utan med tvång. Tro Herrarne då, att det kostar dessa ynglingar ingenting; att deras tid och arbete icke är något värdt

för dem? Här gäller frågan icke hvad kostnaden blifver, utan *hvem som skall betala den*. Här finnas endast tre utvägar: antingen skall den betalas af Sveriges hemmansegare genom indelningsverket, eller af den fattiga befolkningen genom värnpligtens införande, eller af hela samhället enligt Utskottets förslag. Då det sålunda icke gäller den större eller mindre kostnaden utan »hvem som skall betala denna kostnad», står jag helt och hållet på deras sida, som, i likhet med Utskottet, yrka, att denna kostnad skall läggas på svenska samhället i dess helhet, hvarken på hemmansegarne eller på de fattiga klasserna. Utskottet har i min tanke gått den rätta medelvägen. Det har lagt kostnaderna just der de skola ligga, nemligen på hela samhället. Det är här icke heller fråga om, huru stor kostnaden blifver, ty den blifver i ena eller andra fallet lika stor, utan hvem som skall betala den, och jag tvekar icke att lemna min röst för den åsigt, att, om Sverige skall försvara sig, Sverige i sin helhet måste betala försvaret, och därför anser jag att kostnaden bör läggas på hela samhället och icke på de beväringsskyldige ensamt eller på dem som hitintills hafva burit den, nemligen hemmansegarne. Detta rörande kostnaden.

Jag öfvergår nu till frågan om framtiden, som i synnerhet blifvit berörd af en ledamot på södermanlandsbänken, en ledamot, hvilken alltid eger en stor förmåga, som han äfven denna gång visat, i att säga hvad som *icke* bör ske. I den vägen har han en förmåga, som af oss alla är beundrad och som blifvit helsad med bravorop, men han aktar sig noga att säga hvad som bör ske, Jag kan icke hjälpa, att hans yttrande påminde om en professors i Köpenhamn, en läkare, som skulle yttra sig om den diet, en sjuk man skulle föra. Man föreslog det ena efter det andra, men allt kasserades. Man frågade honom sedermera om den sjuke och erhöill till svar: »nä, mannen dog, det gjorde han, men febern lemnade honom». Jag tror att detta passar in, ty alla förslag kasseras, men landet kommer under tiden att sakna försvarsväsende. Jag tror icke, att det är rätt att kassera allting, utan att säga hvad man vill hafva i stället, och således tror jag, att den lyckade framställning, som gjordes af honom, förlorar sin betydelse derigenom att den endast går ut på att rifva sönder hvad som finnes, utan att sätta något annat i stället. Det har vidare af samme ledamot stälts till oss en målning af hvad som skulle ske i framtiden. Det var en naturskildring, såsom jag tror han yttrade. Han sade, att med detta förslags antagande skulle småningom alla anslag till försvarsväsendet borttagas och det skulle blifva en slags försvarsvägran. Jag tyckte anförandet gick i den rigtningen. Jag tror dock icke, att man i den vägen behöfver befara något af den nya representationen. Vi hafva nu tio års erfarenhet deraf. Då det nya representationssättet inträdde, utgjorde anslaget till fjerdje hufvudtiteln: ordinarie 9,560,000 kronor och extra 1,749,000 kronor; summa 11,309,000 kronor. Ar 1876 uppgingo de till 15,535,700 kronor. Således hafva de ökats med fyra och en half millioner kronor. Jag har icke tagit 1877 års anslag med i beräkningen, emedan det då ökades ännu mera till följd af boställenas indragning, hvilket icke hör hit. Under tio års tid har således den nya representationen beviljat ytterligare fyra och en half millioner kronor till försvarsväsendet, hvilket, i betraktande af våra för-

Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

hållanden, icke är litet. Då man har en sådan erfarenhet att stödja sig på, rörande hvad som händt, är det icke skäl att hysa för stora farhågor beträffande hvad som kan komma att ske, utan man kan gerna lemna detta åt framtiden och låta hvarje dag hafva sin omsorg.

Jag yrkar bifall till Utskottets betänkande.

Herr Adelsköld: Då den militära delen af förevarande fråga redan blifvit af en talare här midt emot ganska grundligt afhandlad och säkert kommer att vidare behandlas af åtskillige Kammarens ledamöter, som anmält sig till att tala, så vill jag nu icke gå deras uttalanden i förväg, huru frestande det än kunde vara för mig, som i nära tolf år tjenstgjort dels vid Göta artilleri och dels vid Vermlands fältjägarecorps, att uttala min erfarenhet om det värfvade systemets fördelar och olägenheter. Jag ber dock att få fästa uppmärksamheten på en anmärkningsvärd omständighet att i förslaget till den nya härordningen har borttagits i 1875 års förslag upptagen aflöning till 2,000 man bevärbefäl och till 4,000 eliter, hvilket befäl och eliter enligt föreliggande förslag skulle ersättas med s. k. »stamsoldater». Jag anser för min del detta som en betänklig brist i organisationen, uppkommen naturligtvis för att på papperet visa en lägre kostnad. Ty, då det föreliggande förslaget upptager lika stor styrka som 1875 års, så erfordras förmodligen samma antal befäl, hvilket på ett eller annat sätt måste fyllas om armén skall anses stridsduglig. Jag hänvisar i detta afseende till 1875 års förslag, som uppjordes af erfarne och skicklige militärer, och der det nu uteslutna befålet ingick i organisationen. Nu har man, som sagdt, velat ersätta detta befäl med värfvade soldater; men jag hemställer, om ett befäl, uttaget ur de värnpligtiges led, deruti de bildade klasserna äfven vore representerade, kan ersättas genom värfvade soldater ur samhällets lägsta klasser — hvarom mera i fortsättningen af detta anförande.

Sedan jag förutskickat denna anmärkning, öfvergår jag nu till den finansiella sidan af saken, om hvilken jag ber att få yttra några ord. Grefve Hamilton har förut temligen tydligt uttalat de farhågor, hvar till förslaget i detta afseendet gifver anledning, och Utskottet sjelft har antydtt, att sådana ej utan skäl kunna hysas, då det i sitt betänkande yttrar, att posterna 17, 18, 19, 20 och 21 visa samma belopp som afses i 1875 års förslag, »men äro omöjliga att ens med någon grad af tillförlitlighet bestämma till sin verkliga storlek, såsom tillhörande poster, de der ingalunda gifva någon sannolikhet för att de enligt 1878 års förslag kunna nedbringas till lägre siffra».

För min del anser jag den finansiella sidan i denna fråga vara af utomordentligt stor vikt, ty på landets förmåga att i längden bära dermed förenade kostnader beror i sista hand hvarje försvarsorganisation.

De poster, som Utskottet sjelft antydtt såsom svåra att kontrollera och beräkna, äro följande: utgifter för »truppens kasertering, såsom till ved, ljus, servis, sängkläder, kaserninredning, kokinrättningar, lysning i stallar, stallpersedlar, sotning och rensning af eldstäder, brandredskap och pumpar, kaserngårdars underhåll samt hyra af skjutbanor

och exercisplatser m. m.» Allt detta är upptaget till 290,500 kronor. När man nu vet, att ensamt omkostnaderna för underhåll af filter, madrasser och handdukar etc. under nämnda korta »möten» uppgå till 88,000 kronor årligen, så är det icke sanroligt, att alla de kostnader, som jag nu uppläst, kunna bestridas för 290,500. För min del anser jag det alldeles omöjligt. Gå vi nu vidare i granskning af de kostnader, mot hvilka Utskottet inlagt en sorts reservation genom yttrandet att de »omöjliga kunna bestämmas till sin verkliga storlek», så komma vi till en början till »krigsmaterielen». Hvad denna beträffar har Utskottet ansett, att ett årligt belopp af en million kronor skulle vara tillräckligt. Men då man känner, att redan under de sista tio åren anslaget till nyanskaffning af gevär och kanoner till landtarmén uppgått till en million kronor årligen, så är det ej antagligt, att samma belopp skulle räcka, om Utskottets försvarsorganisation genomfördes, och ännu mindre i framtiden, då ju med en förstora armé naturligen äfven måste följa ett ökadt behof af materiel, hvartill kommer att dessa kostnader visat sig vara i stigande och äfven framdeles måste stiga till följd af fortgående förbättringar i konstruktion och nödvändigheten att anskaffa en tidsenlig materiel, på hvilken hvarje krigshärs värde så väsentligt är beroende.

På grund häraf anser jag det ganska troligt, att kostnaderna till materielen, innan denna arméorganisation hunnit genomföras, komma att uppgå åtminstone till dubbla beloppet. Frågan om arméns pensionering har icke blifvit af Utskottet berörd; men då befälets antal skulle ökas med cirka 50 procent, komme naturligtvis pensioneringen att stiga i förhållande derefter. Vidare har Utskottet icke heller talat något om fästningsnybyggnader. Kostnaderna härför hafva uppgått till 700,000 kronor årligen under de sista tio åren; tager man nu i betraktande det ökade behofvet af fästningsbyggnader och de stigande arbetsprisen, torde detta behof icke kunna uppskattas till mindre än minst en million. Vidare kommer extra anslag till skjut- och exercisfält, nybyggnader af stall, baracker, kaserner, hvilket säkerligen kommer att uppgå till ett högst betydligt årligt belopp, som jag icke vågar yttra mig öfver. För ordnandet af en tidsenlig sjukvård erfordras säkert dubbelt så mycket som vi i närvarande stund ega; nu då sjukvårdsmaterielen är synnerligen dyrbar, komma kostnaderna tvifvelsutan att uppgå till vida högre belopp än hvad beräknadt blifvit. Vidare hafva vi kostnaderna för mönstrings- och marschkostnader, resor och dermed sammanhängande utgifter. Dessa poster äro beräknade till samma belopp som i 1875 års förslag, nemligen »mönstrings- och marschkostnader» till 250,000 kronor, och »rese- och traktamentsutgifter» med 100,000 kronor.

Men då man nu känner, att resekostnaderna för närvarande uppgå till cirka 70,000 kronor årligen och att skjutslegan genom Riksdagens beslut nyligen blifvit betydligt förhöjd, är det gifvet, att alla resekostnader komma att stiga i samma proportion som armén förstoras och skjutslegan höjes, och i denna post få vi således möjligen kostnaderna uppdrifna med några 100,000 kronor. Slutligen kommer den post, som blifvit anslagen till »diverse omkostnader», hvilken upptagits till $\frac{1}{2}$ procent af det hela. Då man nu vet, att i allmänhet, när

Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

kostnadsförslag upprättas, man, sedan *allt* som kan beräknas upptagits, brukar lägga till 10 à 20 procent för »diverse omkostnader», och det ändå ofta händer att beräkningarna ej gå ihop, så torde det vara alldeles klart, att, då kostnadsberäkningar skola göras i fråga om en sådan organisation som denna, der det finnes så många på förhand oberäkneliga faktorer, en half procent är alldeles för litet, och att man tvifvelsutan kommit sanningen närmare, om man tagit 10 procent. I likhet med Herr Abelin, anser jag, att ännu en annan post blifvit alldeles för lågt upptagen, eller ersättningar till dem, som »frivilligt» skulle låta engagera sig — eller med andra ord sagdt — taga värfning. Det är visserligen möjligt, att man i de folkrikare södra delarne af landet skulle kunna få en soldat för det här beräknade priset; men säkert är, att det icke går för sig i de mellersta delarne af Sverige och allra minst i de norra, utan jag tror i likhet med den nämnde talaren, att minst 200 eller snarare 250 kronor komma att behövas. Tager man nu i beräkning alla dessa förhöjningar, hvilka jag för öfrigt icke uppgifver såsom autentika, ty de kunna snarare stiga till högre belopp än lägre, så får man upp kostnaderna för landtförsvaret till vida öfver 38 millioner. Läger man nu dertill nu utgående anslag för flottan, 7 $\frac{1}{2}$ millioner, utom den brist som skulle fyllas om båtsmanshållet indroges, så hafva vi öfver 45 $\frac{1}{2}$ millioner för vårt försvar. Utskottet har visserligen icke yttrat något om flottan, och det är möjligt, att, om landtförsvaret visar sig kosta mera än landet kan bära, så lemnas det vigtiga försvaret af våra kuster å sido. Detta vore emellertid efter min åsigt mycket olyckligt, ty jag anser fortfarande, att flottan utgör en högst vigtig del af försvaret och att densamma rol borde tagas i noggrant öfvervägande vid uppgörandet af hvarje försvarsplan. Nu frågas: anser man verkligen att landet kan bära sådana utgifter som här äro i fråga?

Om man helt och hållet fränser grundskatterna och rust- och roteringsbesväret, hafva vi för närvarande en försvarsbudget, de extraordinarie utgifterna inbegripna, på 19,497,500 kronor för armén och 7,317,000 kronor för flottan, sammanlagdt 26,814,500 kronor. Tillökningen i kostnader skulle således blifva öfver 18,700,000 årligen, och om man dertill lägger statens förlust på rust- och roteringsbördans samt grundskatternas afskrifning, kommer man till en ökad statsutgift i jernförelse med nuvarande förhållanden af minst 28,700,000 kronor, eller i rundt tal 29 millioner, som på ett eller annat sätt skulle fyllas. Men hvar skola dessa penningar tagas? I det afseendet får jag säga att mitt förstånd står stilla. Vill man taga dem på bevillningen, måste denna höjas till sju gånger sitt nuvarande belopp, och jag hemställer, huru skulle det då gå med industrien, handeln och näringarna? De skulle sannolikt helt och hållet gå under. Vänder man sig till tullen, så finnes ingen annan utväg än att lägga tull på en mängd förnödenhetsartiklar som nu äro fria, och återgå från det system, som nu anses som det rätta, till protektionismen. Vile man utpressa dem genom inkomstskatt, så torde det blifva nödvändigt att dessförinnan uppföra nödigt antal fattighus. Vill man lägga nya skatter på jordbruket, skulle detta blifva i hög grad lidande, och dess framåtskridande hämmas, ty erfarenheten har visat, att oaktadt en följd af gynsamma år har det blott behöfts

ett mindre gynnsamt, för att landtmannen skall komma i betryck. Vill man slutligen såsom i vissa främmande länder der tillgångar, för betalande af räntor på skulder för improduktiva ändamål, måste utpressas på hvad sätt som helst, lägga skatt på fönster, lyxhästar, vagnar och andra lyxartiklar, så kunde det visserligen inbringa några hundra tusen kronor; men jag tror icke, att, om alla nu uppräknade medel anlätades, det skulle vara möjligt att sammanbringa bortåt 50 millioner årligen för försvaret, och på samma gång afskrifva grundskatter med 10 millioner, utan att inom kort, konst och vetenskap samt alla fredliga yrken voro ohjelpigt ruinerade. Jag erkänner därför villigt, att jag är enfaldig nog att icke kunna hitta på något sätt, hvarigenom *inom landet* de erforderliga millionerna skulle kunna sammanbringas. Och om landet icke kunde bära den börda man vill pålägga, tvingades vi gå till väga på samma sätt som de stora krigsstaterna Österrike, Ryssland m. fl., eller att låna, låna så länge krediten räckte för att betäcka den brist som icke på annat sätt kunde fyllas, och hvart skulle detta bära? Jo, utför samma sluttande plan som en enskild person störtas, hvilken lever öfver sina tillgångar. Har han med vett och vilja skuldsatt sig öfver tillgångarne, kommer han i kollision med strafflagen, och jag anser, att staten har samma moraliska förpligtelse mot sina kreditorer som en enskild, att icke låna, om man icke med säkerhet vet, huru skulden skall kunna betalas.

Jag tror, att det vid detta tillfälle icke är ur vägen att återföra i minnet hvad år 1875 yttrades af dåvarande finansministern i fråga om den försvarsplan, som då framlades, hvilken slutade med det jernförelsevis blygsamma beloppet af 29 millioner. Det vill nästan förefalla, som om han haft siareförmåga vid det tillfället; han yttrade nemligen: »Stora blifva ostridigt de kostnader, som åtfölja det ifrågasatta förslagets antagande; och om än möjligt är att, under en fortsatt gynsam utveckling, landet en dag förmår bära dessa kostnader, ser jag ej detta nu så klart, att jag vågar qväfva mina farhågor för att sådant ej torde vara att med visshet påräkna för den närmaste framtiden. Ännu pågår landets skuldsättning, om än detta sker för ett så nyttigt och en dag iubringande ändamål, som fullbordandet af vårt jernvägsnät. Ännu lemnar ej jernvägstrafiken något i jernförelse med andra inkomstitlar synnerligen betydande öfverskott till statsutgifternas bestridande, eller ens ett tillräckligt sådant till räntornas betalande å upptagna lån. Betydliga utgifter återstå ännu och erfordras årligen för trafikens nödiga ordnande, i mån af jernvägsnätets utsträckning. En följd af goda år och stigande statsinkomster har visserligen lyckliggjort oss, men felslagna skördar och nedgående konjunkurer för vårt lands alster af skog och grufva äro kanhända ej långt borta, och tecken visa sig som bjuda att åtminstone ej påräkna en fortsatt stegring i de ovanligt höga statsinkomsterna.» För min del tror jag, att, om rust- och roteringsbördorna samt grundskatterna skola afskrifvas, måste vi inskränka våra pretentioner på ett förstärkt försvar högst betydligt, och detta lär icke kunna gå till på annat sätt, än att man låter en del af beväringen excerceras väl, så väl som landets tillgångar det medgifva, och en annan del mindre väl, och dermed få vi väl nöja oss.

Jag vet, att mången lever i den glada förhoppningen, att, om

Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

man väl på det ena eller andra sättet får en försvarsorganisation antagen, lika godt huru den är beskaffad, skola statsinkomsterna växa och efterhand bereda tillgångar till förekommande utgifter, allra helst som en sådan organisation endast efterhand skulle kunna genomföras och ordnas. Det är intet tvifvel om, att statsinkomsterna genom ökad välmåga hos landets innebyggare växa; men ett annat lika obestriddigt förhållande är, att utgifterna växa i samma progression, och för närvarande hafva de så *vuxit oss öfver hufvudet*, att jag tror det skall blifva ganska svårt att få budgeten att gå ihop. Och om budgeten icke går ihop med de inskränkta utgifter, som Kongl. Maj:t proponerat till denna riksdag, utan beskattningen måste ökas på ett eller annat sätt, huru vill man då få den att gå ihop med å ena sidan afskrifning af grundskatter, rust- och roteringsbesvären och å andra sidan så betydligt förstorade utgifter som här äro i fråga, samt med den minskade förmåga att bidraga till statsutgifterna, som skulle blifva en följd af landets utarmande genom ökade skattebördor?

Jag öfvergår nu till en annan sida af saken. Utskottet har på sidan 31 i sitt betänkande föreslagit »att stamsoldatens *första utbildning* ordnas i öfverensstämmelse med hvad 1875 års förslag till grunder för ny härordning derom innehåller, hvarjemte *repetitionsöfningar* för honom bestämmas till en månad årligen under hvarje år han som stamsoldat tjenar, men att konungen eger att för utbildning af befäl inom härens skolor, likasom till erforderlig garnisons- eller annan militär tjänstgöring, af samma manskap — utöfver nämnda månad — kunna inkalla så stort antal som prövas nödigt.» Detta är en bestämmelse, som utan tvifvel ur militärisk synpunkt är fullt riktig. Men derigenom kommer också uppehållandet af den tillämnade numerären att högst betydligt försväras; ty de personer, som toge värfning — förlat, jag menade de som frivilligt anmälde sig såsom landets försvarare — skulle få mycket svårt att mellan kommenderingarne skaffa sig stadigvarande anställningar; ty det är klart, att hvar och en som antager en person i sin tjänst med beräkning att hafva gagn af honom året om skall i det längsta draga sig för att antaga en sådan, som är utsatt för kommendering flera månader på året. De tillämnade s. k. stamsoldaterna skulle derföre i de flesta fall antagligen ej komma att hafva några fasta tjänster eller bostäder, utan nödgas ströfva omkring i landet för att söka tillfälligt arbete, och man skulle således genom denna organisation skapa en här af 30,000 landstrykare utom dem som finnas förut, hvilka torde vara mer än tillräckligt många. Jag tycker huru synnerligen lyftande det skulle vara för fosterlandskänslan att se dessa »befälsämnen» dessa »ledare» och »mönster» för landets ungdom, drifva omkring efter landsvägarne, sökande förvärfva sitt dagliga bröd på mer eller mindre tillåtet sätt, ty de måste ju lefva. Jag tror der som nu äro ifrigast för förslaget, snart skulle lika ifrigt önska denna landsplåga »dit pepparen vexer». Hvad följderna skulle blifva för landtbruket och näringarne, om man årligen tog bort från dem 6,600 arbetare, det torde vara temligen klart. Då en vara blir mera sällsynt, stiger priset derpå; arbete är också en vara, på hvilken priset stiger om tillgången minskas, och då staten nödvändigt måste skaffa soldater till den värfvade stammen, så blir följderna en konkurrens mellan kronan

och de enskilde som behöfva arbetare; staten måste bjuda öfver; det finnes icke någon annan utväg, under förutsättning att organisationen skall uppehållas, och härigenom fördyras, i ett folkfattigt land som Sverige, såväl stamtruppernas anskaffning som arbetslönen för den enskilde. Jag är sjelf egare till en, jag vill icke säga stor, men medelstor egendom, som är af kronoskattenatur, d. v. s. just den jord, som skulle vinna mest, om det föreliggande förslaget gick igenom. Men vid verkställd beräkning har jag kommit till det resultat, att med de stegrade arbetspris och nya skatter, som skulle blifva en oundviklig följd af den föreslagna organisationens genomförande, skulle egendomen förlora mer än den vunne genom grundskatternas afskrifning. Om man betänker allt hvad jag nu tillätit mig yttra och de sannolika förlusterna för jordbruket och näringarne om så många armar från dem årligen borttoges, så tror jag, att man skall draga sig litet, innan ett förslag som det föreliggande obetingadt antages. Jag har måhända uppehållit Kammaren allt för länge; men då jag är lifligt intresserad för denna frågas lösning på ett efter våra förhållanden ändamålsenligt sätt, hvilket efter min åsigt icke skulle blifva fallet, om den nu föreslagna försvarsorganisationen antoges, så har jag ansett det som en skyldighet att uttala min åsigt i saken. Det är min fasta förhoppning, att frågan på ett eller annat sätt snart skall redas; men jag lägger stor vikt på att vi först göra oss reda för hvad tillgångar vi hafva, innan vi bestämma oss för något; ty det kunde annars lätt inträffa att vi, äfven om vi stode rustade till tänderna, genom finansiell svaghet blefve ett lätt rof för den, som ville göra sig besvär att taga oss. Jag anser också, att, om en försvarsplan skall uppgöras, måste den vara väl genomtänkt, man måste hafva någorlunda klart för sig, huru försvaret skall tillgå, huru ett anfall skall tillbakavisas; flere alternativa planer under olika förutsättningar måste uppgöras. Slutligen får man icke, med sådana gränser Sverige eger, förbise den andel flottan skall taga i försvaret. Först då frågan, på detta sätt, från alla sidor skärskådats, och man verkligen vet huru man skall gå till väga vid fiendens anfall, och de resurser af fartyg, trupper m. m., som dervid under olika förhållanden erfordras, kan man komma till någon idé om hvad som behöfves till ett betryggande försvar. Många härorganisationer hafva visserligen under senare åren blifvit framställda, men icke någon, så vidt jag känner, grundats på de förarbeten, som jag för min del anser nödvändiga. En sådan försvarsplan uppgjordes af den store konungen och krigaren Carl XIV Johan i förening med hans erfarne generaler, en plan, som på sin tid ansågs såsom ett mästestycke, nemligen det s. k. centralförsvaret. På grund af förändrade förhållanden torde det nu mera icke hafva den betydighet, som det hade då. En sådan plan borde nu uppgöras, grundad på nutidens anfalls- och försvarsmedel; och sedan en sådan plan blifvit färdig och ställd i sammanhang med landets försvarstillgångar, då först kunna vi vara i tillfälle att fatta ett moget och väl öfverlagdt beslut i frågan.

Af hvad jag nu yttrat torde framgå, att jag för min del icke hyser någon beundran för en värfvad armé såsom grund för försvaret. Det enda sätt hvarigenom det nu föreliggande förslaget skulle ur militärisk synpunkt kunna blifva antagligt har man sagt vara genom att

*Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

införa supplementarlottning, så att, om luckor uppstode i stammen, som icke kunde fyllas genom värfning, det då skulle ske genom lottning. Mycket har blifvit anmärkt mot lottning, och jag har fullkomligt klart för mig sjelf, att det är omöjligt ingå på detta sätt att fylla luckorna, då det är fråga om en så beskaffad stam, som den, hvilken, om förslaget antages, skulle komma att utgöra härens kärna; ty man skall betänka, att de, som träffas af lotten, blifva undanryckte från sina öfriga göromål under sex års tid och instuckne i ledet och i kasernerna, bland samhällets sämsta elementer, och jag tror ej att någon skulle vilja utsätta sin son för ett sådant äfventyr. Helt annorlunda skulle saken ställa sig, om försvaret vore inrättadt på värnpligtens grund; ty i en ren värnpligtsarmé äro alla samhällsklasser representerade; de, som skulle utgöra den värfvade stammens flertal, vore här endast undantag, och den lottning, som der komme i fråga, borde icke blifva så motbjudande. Jag tror, såsom jag nyss nämnde, att, om man vill upplösa indelningsverket, och då en värfvad armé är, för mig åtminstone, ett oting, samt tillgångarne icke medgifva att landets *hela* ungdom fullständigt öfvas, finnes icke något annat tillfredsställande sätt att ordna försvaret, än att en del af de värnpligtige öfvas väl och en annan del mindre väl. Sedan får man taga ut dem, som skola öfvas fullständigare, genom lottning eller på annat sätt, det blir en senare fråga. Detta är enligt min uppfattning det sätt, hvarpå försvaret i hufvudsak bör ordnas, och alla landets söner blifva derigenom öfvade i vapnens bruk, och i mån af ökade tillgångar kan man utsträcka »öfningen», och derigenom efter hand komma till det mål som önskas. För det förslag, som nu föreligger, vill man emellertid rifva ned allt bestående, utan att veta hvad man skall sätta i stället. Huru betänkligt ett sådant tillvägagående är, då det gäller så många och viktiga frågor, som här äro sammanhopade, det synes mig ligga för öppen dag. Innan jag slutar, ber jag att ur en aktad tidning få läsa upp några tankar i denna sak, som jag finner synnerligen träffande. Der säges: »Försvarsorganisation, beskattningssväsende, upphäfvande af gamla, djupt rotade institutioner, skapande af nya, fullkomligt oförsökta, rubbning af jordvärdena, fördubbling, kanske mængdubbling af inkomstskatten, de ömtåliga och svårlösta frågorna om lämpligaste grunden för direkta så väl stats- som kommunalskatters utkräfvande, politiska, militära, finansiella, nationalekonomiska spörsmål af högsta vikt och djupast ingripande beskaffenhet, hvart och ett för sig egnadt att påkalla den sorgfälligaste pröfning och mångsidigaste granskning — om allt detta skall Riksdagen under de närmaste båda veckorna öfverlägga och besluta! Innan man ännu hunnit ens ytligt debattera frågan, om hvilka skatter skola träda i de gamlas ställe, skall Riksdagen nu besluta om afskaffande af tionde, ränta, rotering, rustningsskyldighet. Innan nya grunder för inkomstbeskattningen blifvit ens framlagda, än mindre beslutade, skall Riksdagen ändra den derpå hvilande kommunalbeskattningen och förpligta sig till nya, betydande statsutgifter, om sättet för hvilkas fyllande man ännu icke har någon aning.» Och utan att ingå i någon närmare pröfning af alla dessa djupt ingripande frågor än den otillfredsställande som lemnats, vill man nu att Riksdagen skall ingå till Kongl. Maj:t med begäran det täcktes Kongl. Maj:t på de lösa

grunder Utskottet föreslagit ordna landets försvar. Vid en sådan skrifvelse, om den skulle beslutas, fäster naturligtvis Kongl. Maj:t det afseende, som kan finnas lämpligt, och vi hafva nyligen hört från statsrådsbänken, att Kongl. Maj:t i detta afseende förbehåller sig full handlingsfrihet. Men jag hemställer, om det är riktigt att i en fråga, som är så viktig och så outredd som denna, gå in till Kongl. Maj:t och säga, att vi önska få saken ordnad ungefär på detta sätt. Om Kongl. Maj:t då skulle förklara sig icke kunna bifalla Riksdagens önskan, så vore det utan tvifvel litet ledsamt för Riksdagen. Skulle Regeringen deremot gå in på förslaget och framlägga en derpå grundad proposition, så kunde det inträffa hvad som förut händt, nemligen att Riksdagen sedermera vägrade sitt bifall; och detta åter borde vara lika obehagligt för Regeringen. Jag skulle åtminstone, om jag hade den äran att sitta i Konungens råd, icke kvarstanna efter en sådan dekonfityr.

Innan jag slutar, tillåter jag mig anhålla, att de talare, som här-efter uppträda för förslaget, godhetsfullt ville yttra sig om de anse, att vi, om detta förslag antoges, skulle erhålla ett betryggande försvar, samt om landet kan bära sådana bördor, som skulle blifva en följd af dess antagande. Tills dessa frågor blifvit på ett för mig tillfredsställande sätt besvarade, anhåller jag, att Herr Talmannen behagade framställa proposition på afslag på den föredragna punkten och på förslaget i sin helhet.

Grefve Lagerberg: Ungefär vid denna tid för ett år sedan diskuterades i Kammaren en Kongl. proposition angående landtförsvarets ordnande, kring hvilken nästan hela Kammaren slöt sig, och som innehöll förslag, hvilka rätt tillämpade, utan svårighet tillät att öfvergå så väl till ett rent värnpligtsförslag, som till ett bygd på stam och beväring. Man kunde verkligen säga att Regeringen med detta förslag ville sätta »kyrkan midt i byn». Detta förslag föll, och i dess fall hörde man första början till de grunder för ordnandet af landtförsvaret, som vi nu i dag hafva framför oss. Man trodde icke, att de då i begge Kamrarna framställda grunder skulle gå igen, eller att det var allvarligt menadt af förslagställarne. Den allmänna häpnad, som gaf sig luft öfver hela landet med anledning af Andra Kammarens afslag å Kongl. Maj:ts proposition, föranledde troligen, att några aktade män derifrån, på eftersommaren sammanträdde i hufvudstaden, för att gifva handling åt ordet. Oaktadt man ändock icke trodde, att man vid denna riksdag skulle få höra något deraf och oaktadt det sades att dessa män ej ville göra någon uppoffring för försvaret, sågo vi helt plötsligt vid början af riksdagen 102 medlemmar utur Andra Kammaren, med en djerfhet utan exempel, gripa det initiativ, som egentligen är en Regeringens tillhörighet, och framkomma med ett förslag, som sedermera af Utskottet blifvit ansenligt förbättradt. Andra Kammarens ställning till detta förslag är högst egendomlig, enär man väl kan säga att förslaget derstädes redan kan anses vara afgjort. Läger man härtill, att en del af de medel, som förut utgått till försvarsverket, har grundlagsnatur och nu skulle, derest förslaget går igenom, få bevillningsnatur och således i flera fall bero på den gemensamma

*Landt-
försvarets
ordnande.*
(Forts.)

omröstningen, så synes det mig, som om Första Kammarens åtgörande i denna stora fråga blifver ännu mera betydelsefull.

Att den tid, som jag haft för att granska och jemföra detta förslag jemte alla dess bilagor, har varit för kort, för att jag derigenom skulle hafva kunnat bilda mig ett fullt stadgadt omdöme, är uppenbart, och jag vågar påstå, att det bör vara händelsen med de allra flesta af Kammarens ledamöter. Att sålunda kunna gifva ett positivt svar, på den siste ärade talarens fråga, nemligen: huruvida detta förslags antagande lemna ett fullt betryggande försvar till vårt fädernesland, tilltror jag mig icke, och särdeles svårt lär det väl blifva för hvem som helst att härfpå kunna lemna ett tillfyllestgörande svar; men så mycket anser jag mig kunna säga, att jag tror det vara ett stort framsteg, derest detta förslag blifver antaget och i alla dess följder väl genomfördt. Skulle dessa grunder blifva antagna, och ett förslag af Kongl. Maj:t utarbetadt, med alla de förbättringar och förändringar som deraf äro en naturlig följd och representationen sedan vore villig att anslå medel till dessa mindre förändringar, kan jag ej finna annat än att detta förslag är antagligt.

Den ståndpunkt jag intager i försvarsfrågan är att jag önskar snart få den stora frågan löst, och det helst på allmänna värnpligtens grund. Detta förslag bär, så att säga, hand på den allmänna värnpligtens idé, då den blandar ihop flera slag af anskaffningssätt för soldater; men då jag ej ser någon, ens den minsta, möjlighet att för närvarande komma till någon annan lösning af försvarsfrågan än den nu föreslagna, så biträder jag den, trots alla de anmärkningar jag har att göra mot flera punkter, om blott garanti lemnas, så att Kongl. Maj:t har full säkerhet för att stamsoldater alltid må finnas. Jag gör mig inga illusioner om möjligheten af indelningsverkets bibehållande. Huru är det tänkbart att tro det Riksdagen skulle bevilja medel till att iordningsätta indelningsverket, som de båda statsmakterna hjälpt till att på senare tider rifva ned? Jag tror det ej; och skulle också Regeringen vilja försöka det, tror jag att hon är maktlös i den frågan mot Kammarens majoritet. Jag medger gerna, att jag tror man skulle kunna få lika bra stam utur indelningsverket, eller som det kallas, på indelningsverkets grund, som den som nu är föreslagen, men då det synes mig vara en omöjlighet att åstadkomma något sådant, får man försöka detta frivillighetssystem, viss som jag är, att det mycket snart visar sig för dyrt och förer oss till ren tillämpning af allmänna värnpligten.

Det kan ju icke nekas att allmänna värnpligten medför stora uppoffringar och att mycket kan sägas så väl för som emot, men jag tror att fördelarne äro större än olägenheterna. Denna, af en aktad talare, om jag hörde rätt, utur hatet och hämnden uppkomna och utvecklade idé, var dock en nödvändighet för det land der den först tillämpades. Det återgaf detta land dess ära och det anseende som den gamla militära organisationen ej förmådde och utgör ännu landets skydd; och det besegrade Frankrike, huru gick det till väga efter freden? Jo! för att kunna återförvärfva sig det förlorade anseendet, så måste det foga sig uti att grunda sin härförfattning på den allmänna värnpligten. Jag finner just denna grund vara särdeles lämplig för ett litet folk, ty

att betala för att få soldater, när man kan taga dem genom lag, synes mig, när man behöfver hushålla, oklokt.

Kostnaden för det förslag, som Utskottet bjuder oss på, belöper sig till 30 millioner, och jag är viss på att det går till ännu mera, som representationen ej kan undandraga sig att bevilja. Skall man förkasta ett sådant erbjudande för att stå kvar i den otillfredsställande ställning, hvaruti vi sedan länge befunnit oss? Jag tror det ej.

Hvad den föredragna punkten beträffar, eller »att svenska armén skall bestå af en fast anställd befälskader af yrkesmän, dels af en ur de värnpligtiges led anskaffad stamtrupp och dels af beväring», så tycker jag ej om sättet för stamtruppens uttagande och tror att de som hoppas kunna frivilligt uttaga mot betalning, eller värfva, 6,600 man om året, göra sig illusioner som ej komma att slå in. Kan någon, som det allra minsta känner till huru det går till att anskaffa rekryter, tro, att man för en lön af 150 kronor årligen skall i längden få några sådane? Jag tror det ej. Sättet att verkställa denna rekrytering finnes ej af Utskottet uppgifvet, och att det kommer att kosta mycket penningar kan jag försäkra. Det är möjligt att det finnes en eller annan provins i Sverige, der det är en möjlighet att kunna värfva provinsens barn till stamtrupp, men säkert är, att det finnes flera, der det rent af blifver en omöjlighet, och om förslaget går igenom, skall det lysta mig att se, om efter några år, det är möjligt få en enda man norr om Dalelven. Följden häraf skulle blifva, att man finge anskaffa stamsoldater till ortens ungdom från andra provinser der de kunde köpas. Detta skulle förrycka hela organisationen och det enda korrektiv häremot, som finnes är supplementär lottning, ty om i orten ej *frivilligt* stammanskap erhålles, utlottas de bland de värnpligtige. Man kan också taga den af en aktad reservant, Hr Mannerskantz, föreslagna garantien af fastighetsegarne, eller ock också låta rust- och rotehållare i sista rummet ansvara. När garantilagen förekommer, torde jag utbedja mig att vidare härom få orda, för så vidt det skulle behöfvas. Sedd ur sådan synpunkt, är jag sinnad bifalla denna punkt, det må nu blifva hvilken som helst af dessa garantier för stamtruppens tillvaro.

Herr von Kræmer: En talare på stockholmsbänken förde oss på en vidlyftig irrfärd genom Riksdagens nästan alla frågor.

Jag skall icke änyo upprepa denna vilsefärd genom att till besvarende upptaga hans påstående. Jag vill blott säga, att det gjorde på mig ett sorgligt intryck att höra honom sammanfatta sin åsigt derhän, att frågan om vårt försvars ordnande endast vore en fråga om att öka våra utgifter och minska våra inkomster.

Ja! Så är det äfven med kriget; men då det kommer, måste vi ändå deran! Och om den dagen och den stunden vet ingen; men efter mitt förmenande är dock den uppsägbaraste af alla obligationer den att försvara oss!

Det är mycket lätt att, såsom mina motståndare, ställa sig på en rent negativ ståndpunkt och endast kriticera allt, som förelägges; men denna ståndpunkt är ofantligt ofruktbar. Då man ogillar det förelagda förslaget, bör man hafva att bjuda på något annat i stället; ty har man icke något annat att bjuda på, och kan man icke heller visa, att

Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

vårt nuvarande försvar kan bibehållas, så upplöser sig ju hela kritiken till intet; ty ett försvarsverk måste vi ju hafva?

Hafva vi då nu ett sådant? Jag är den förste att erkänna den indelta arméns förträfflighet i många hänseenden, såsom i afseende på den orubbliga disciplinen, den fasta sammanhållningen, det gamla kamratskapet mellan soldaterna o. s. v., men den är icke tillräcklig i numeriskt hänseende, och den är svår att ersätta — en half timmas snabbeld, och vi kunna vara nästan utan försvar!

Hvad är dessutom denna indelta armé? Den är ett slags kvarleva från, så att säga, feodalismen, från *naturaprestationernas* tid. Den kan icke fortleva under vår tids helt andra förhållanden, och indelningsverkets bibehållande är redan derföre omöjligt. Har icke för öfrigt Riksdagen redan uttalat sina åsikter i detta afseende, då den, genom officersbostälernas indragning uppgaf indelningsverket hvad befalet beträffar, och detta skedde derför att det, belamradt med boställen att sköta, icke kunde blifva tillräckligt tjänstbart och rörligt. Gäller icke, om man närmare betänker saken, detsamma hvad truppen angår? Och dessutom, man må säga hvad man vill om den indelta arméns gamla soldaters förträfflighet, ligger det dock icke något upprörande uti att tänka sig en sådan trupp använd uti nutidens krig med dess förfärliga, snabbt verkande förstörelsemedel, när man dervid tillika måste påminna sig, att för nästan hvarje skott, som faller, bringas en familj till brödlöshet? Är det dock icke rättare att anförtro uppdraget, att, med vedervågande af lifvet, försvara landet åt personer i den ålder, att deras bortgång icke blifver lika känbar som en familjefaders; i synnerhet som dessa unga år, säga hvad man vill, dock, vid nutidens krigsföringsätt, äro de, i hvilka soldaten är mest användbar. Slutligen kommer härtill, att indelningsverket är i vissa delar af grundskatte natur, och att dessa på olika samhällsklasser ojemnt hvilande onera i en tid sådan som vår icke kunna bibehållas.

Kommer man alltså till det resultatet, att vårt nuvarande försvarsverk icke kan bibehållas; hvad finnes då, i dess ställe, att välja på? Jo, det modernt preussiskt-europeiska, det fullständigt genomförda värnpligt-systemet. En talare på södermanlandsbänken utvecklade bättre, än jag kan göra det, huru detta system uppkommit ur den preussiska statens dödsnöd, då det gälde att vara eller icke vara. Att detta system sedan, efter Napoleons fall, kunde fortfara att tillämpas, förklaras åter, efter mitt förmenande endast deraf, att bördan af denna arméorganisation, hur svår den än var, dock kändes lätt i jmförelse med det utländska ok, som den bidragit att spränga. Denna första preussiska organisation visade sig dock sedermera ej fullt tillfredsställande. Uti första kriget med Danmark höll den icke streck. Det befans, att reservtrupperna icke voro till antalet tillräckliga och icke nog disciplinerade. Det inträffade till och med att landtvärnsregementen gjorde myteri, när de skulle föras öfver gränsen, förmenande, att det var deras rätt att endast inom landets gränser användas. Systemet måste derför ytterligare skärpas genom den reform, som dåvarande konungen af Preussen, nuvarande kejsaren af Tyskland genomförde på rent administrativ väg; och nu står det färdigt med sin 7-åriga tjänstetid i aktiva armén, hvaraf 3 år i ständigt tjänstgöring och 4 år i reserven,

som har circa 2 månaders årliga öfningar; med dessutom sedermera tjänstgöringsskyldighet i landtvärnet och ändtligen i landstormen. Det står nu färdigt, sade jag, och det har — vi veta det alla — visat sig i krigiskt hänseende fulländadt. Men också är Preussen alltsedan dess ej mer en *stat*; det är en *armé*! Att ett sådant tillstånd kunnat fort-fara, det kan endast förklaras af Sadowa och Sedan. Hvad fördrager man icke i en sådan glans? Men jag vågar betviffa, — det kan vara förmätet att yttra så — men jag betviffar för min del, att ens det tålige Tyskland länge skall fördraga detta system, så vida icke hastigt inbrytande krig och nya segrar åter för en tid kunna komma landet att förglömma dess tryck. Jag har fördelen af åtskilliga personliga bekantskaper i Preussen, och jag har ofta af dem hört yttranden ungefär sådana som: »att det numera är nästan omöjligt för en civil person att lefva i Preussen».

Jag ber om ursäkt för denna afvikelse in på det stränga preussiska systemet och från den nu föredragna punkten, men jag återkommer till densamma genom ett par frågor. Tror man, att ett efter preussiskt mönster fullt genomfördt system är möjligt hos oss? Jag tvekar icke att derpå å Herrarnes vägnar svara: nej. Tror man ens, att en svag spegelbild deraf, sådan som 1875 års förslag är möjlig? Jag vågar visserligen nu ej svara å andras vägnar, men för min egen del får jag uttala den åsigt, att jag tror, att det för närvarande bestämdt icke är möjligt.

Utskottet har således, i min tanke, stått framför dessa två omöjligheter: omöjligheten att bibehålla hvad vi nu hafva, nemligen den in-delta stammen — för hvilken jag tager af mig hatten, för hvilken jag önskar en minnesstod rest i vara häfder, men som icke kan bibehållas — och omöjligheten att införa ett fullt effektivt, på värnpligt grundadt försvar. Utskottet synes mig därför hafva väl förfarit, hafva »gjort sig väl förtjent», jag säger ej »om republiken», det skulle kanske ej smaka, men »väl förtjent om staten», då det, under sådana omständigheter, icke förkastat den medelväg, som förelåg, som var möjlig, och den enda möjliga! — Har icke dessutom detta förslag stora förtjenster i sig sjelft? Hvad är det, som här bjudes? Jo det är en fast befäls-uppsättning, dubbelt så stor som den vi nu hafva, och vidare en värnpligtslag, som visserligen föreskrifver en öfning otillräcklig för att skänka fullt utbildade soldater; men som ger oss *formen* för hela folkets kalande till vapen, och hvilken, om omständigheterna äro sådana, att en eller annan månad förflyter, innan kriget utbryter, möjliggör bildandet af ett talrikt krigsfärdigt manskap. Är icke detta två stora fördelar framför det nuvarande tillståndet?

Hvad den i förslaget upptagna s. k. stammen beträffar, har man deremot yttrat, att den skulle komma att bestå af — jag tror ordet var — »lösdrifvare»; men jag kan icke begripa, hvarför något så illa skulle blifva förhållandet. I förslaget har man tänkt sig antagandet, ända till 20 procent af stammen, af ynglingar i helt unga år, hvilka efter utbildning i regementsskolorna kunde avancera till befäl, hvilket äfven för hvar och en annan af stammen stod öppet. När man tänkt sig ett sådant system, hvarför skulle det då vara dräggan af folket, som komme att bilda stammen, i synnerhet då äfven ur ekonomisk synpunkt vilkoren äro långt från ofördelaktiga? Man talar oupphörligt om

*Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

150 kronor om året. Detta är icke det rätta uttrycket. Må man göra sig reda för, hvarom fråga är. En infanterist skulle tjenstgöra första året 10 $\frac{1}{2}$ månader och under de följande åren en månad årligen, d. v. s. tillsammans 1 år 3 $\frac{1}{2}$ månader. Detta gör ungefär 394, eller i rundt tal 400 arbetsdagar. Om man nu på dessa 400 arbetsdagar delar den aföning, han derunder uppbär, eller 900 kronor, blir det 2 kronor 25 öre om dagen, förutom tobaksskillingen 6 öre, och dertill allting fritt. Kan man icke för ett sådant pris, förenadt med lockelsen att vinna officersepåletterna — om också icke soldaten här, såsom i Frankrike, skulle komma att betrakta musköten såsom råämnet till marskalks-stafven — skulle man icke, säger jag, med sådana vilkor kunna erhålla godt manskap, äfven om icke fördelen, för det sedan följande borgerliga lifvet, af skolbildningen tages i betraktande? Jag tror, att om man lägger tillsammans denna rikliga betalning, denna lockelse af befördran, denna i alla händelser erhållna skolbildning och frågar: »skall det icke blifva möjligt att under sådana omständigheter värfva en stam» helst när dertill lägges krigsartiklarnes förmildrande, måste svaret, åtminstone efter mitt förmenande, blifva, att det blir mycket lätt möjligt. Jag hyser sålunda inga farhågor i detta hänseende; men i min tanke, är dock, vid allt detta, ett hufvudvilkor, att stammens moraliska anseende icke får nedsättas, att till och med icke ens för någon *del* af stammen det moraliska anseendet får nedsättas; och det är detta, som sker, om värfning och lottning kombineras. Hvilkendera af de två kategorier, som sålunda skulle tjena tillsammans, skulle väl anse sig för mer? Männe icke de genom lottning utsedde? Och komme en gång en sådan ton in bland stammen, då torde visserligen icke blott värfningen blifva ganska svår, men dessutom hela stammen blifva af föga moraliskt värde. Jag tror därför, att det är nödvändigt att hålla principen af frivillighet ren. Dermed vare dock hur som helst; visst är i hvarje fall, att, om stam skall kunna erhållas genom värfning, så måste försöket göras uppriktigt; och detta sker icke, om supplementär lottning tillika införes. Man kommer då icke att det minsta bemöda sig med värfningen, utan lägga armarne i kors och lita på lottningen.

Men, invänder man, om dock detta försök skulle misslyckas? Ja, då må väl Konung och Riksdag lefva äfven då, och kunna fatta beslut om hvad i så fall bör göras!

Faran ligger dessutom icke uti att icke *erhålla* en stamtrupp, utan faran ligger deri, att *tjenstgöringstiden*, tiden *under gevär*, icke är genom lag garanterad; men för min del utgör detta en svaghet uti förslaget, men icke ett skäl att förkasta detsamma, ty icke kan man garantera emot allt möjligt. Förr har man fruktat öfvergrepp från konungamaktens sida; nu tyckes det vara Riksdagen, som jagar efter garantier mot sig sjelf. För min del tror jag, att svenska folkets urgamla vilja att sig försvara är den bästa garantilagen, den enda effektiva?

Efter min tanke är detta förslag således visserligen en medelväg, men det är, så att säga, en gyldene medelväg; och detta särskilt därför, att det hvilat på rena principer. Det erbjuder en frivillig befälsuppsättning, en stam, på frivillighetens väg antagen, och till största delen afsedd att användas till befäl, samt möjligt att kompletteras ur

nationens bättre elementer, och det erbjuder slutligen en ordnad form för hela folkets inkallande under vapen, när det gäller!

Då jag således är för förslaget både ur principiell synpunkt och med hänsyn till förhållandena, sådana de äro, kommer jag af full öfvertygelse att rösta för detsamma.

Innan jag slutar, vill jag blott tillägga, att det förefaller mig nära på — om jag skall nyttja ett sådant ord i en så allvarsam sak — *komiskt*, då förslaget motståndare tro sig göra ett parti, för hvilket de icke hysa sympatier, en stor otjenst, om de förkasta förslaget. Tro mig, mina Herrar, öppna vi reträttvägen, nog blir det reträtt utaf! Och när man sedan kan vänta, att ett annat förslag erbjudes, helst ett med detta jemngodt, — det hvilat i Gudarnes knän — troligen blir det icke i vår tid. Såvida icke någon stor olycka skulle inträffa, det Gud förbjude! Jag röstar för bifall till den nu föredragna punkten.

Många ledamöter tillkännagåfvo sitt bifall härtill.

Herr Tornerhjelm: De förhandlingar, som här i dag föras, skola, derom är jag öfvertygad, följas af hela landet med intresse. Afven i den aflägsna landsbygd, från hvilken jag kommer, frågade man: »när skall kriget börja?» Man anser verkligen, som skulle ett krig uppstå mellan det bestående försvarsväsendet och hela vårt beskattningssystem. Och detta är sant. Jag vill nu icke ingå i alla de detaljer, hvarom det kunde vara anledning att yttra sig, utan jag vill endast hålla mig till den stora ekonomiska frågan och den politiska frågan. Innan jag går att bemöta hvad som här yttrats, ber jag få nämna, att jag anser, att Sverige har tillräckliga medel att kunna betala sitt försvar med; men Sveriges folk har rätt att fordra att detta bör vara ett ordnad försvar och sådant att det motsvarar de fordringar, man har på en armé.

Det belopp, som här är upptaget för bildandet af den nya härordningen uppgår till nära 30 millioner. Detta är en summa, som jag tror är alltför dyr för svenska folket. Man frågar efter en garantilag att hålla 30,000 man såsom stam. Ja, en sådan är vacker på papperet; men jag påstår, att det blir en pappersarmé; ty det kommer att visa sig, att summan är otillräcklig, och att den kommer att öfverskridas med många millioner. När då representationen kommer och säger: »vi hafva inga medel», — jag undrar om regeringen då har tillräcklig motståndskraft. Att till en regering lemna ett förslagsanslag i så vidsträckt mån är oförsvarligt af en representation — jag hyser ej misstroende till den regering vi nu hafva — men den regering kan komma, som missbrukar detta anslag och använder det i så vidsträckt grad, att det blir alltför tungt och tryckande.

Här finnes icke heller någon garanti för de öfningar, som äro nödvändiga, utan det kan inträffa, att, om man blir missnöjd med dessa, man minskar kostnaderna för desamma. Jag har hört personer i Andra Kammaren yttra, att om det blir för dyrt, kan man ju sätta ned stammen till 25- eller 20,000 man.

För närvarande äro konjunkturerna tryckta, så att nu skulle det måhända icke vara någon svårighet att värfva folk; men så snart bättre

*Landt-
försvarets
ordnande.*
(Forts.)

tider komma, uppstår utan tvifvel svårighet i det afseendet, och då skall förhöjningen af lönen framkalla förhöjda arbetspriser.

Jag vill gerna erkänna, att det är vackert af Andra Kammarrens majoritet att hafva gjort detta anbud; men man torde icke kunna neka, att lösepenningen är ganska stor, då det är fråga om icke mindre än afskrifning af grundskatterna samt rustnings- och roteringsskyldigheten. Jag tror, att man i längden räknar fel härutinnan, ty ehuru man vill kasta bördan på andra samhällsmedlemmar, torde det i längden blifva jordegarne, som få betala mest. Min afgift för roteringen går till 2 à 3,000 kronor; men jag är öfvertygad om, att, om jag fick denna afskrifven, skulle jag i tidernas längd ändock få betala mera för försvarets underhåll, än jag nu gör. Det är sålunda icke fullkomligt opartiskt jag yttrar mig i denna riktning.

Mången yttrar sig för bifall till förslaget i punkten a); men jag påstår, att, när man förklarar, att man vill godkänna denna punkt, måste man medgifva, att man äfven vill godkänna momentet 1:o), ty i annat fall är det icke ärligt menadt. Vill man icke gå in på vilkoren, så bör man afslå hela förslaget, emedan de äro sammanknippade med hvarandra.

Här har af reservanterne framstälts förslag om lottning. Utskottets förslag har visserligen många goda sidor och jag får särskildt uttrycka min tacksamhet till Utskottet för det vackra arbete, det lemnat. Förslaget har ur militärisk synpunkt många fördelar, men också olägenheter, enär det i tidernas längd blir omöjligt att anskaffa 6,600 man utan allt för hög penningeersättning. Lottningen är derföre nödvändig och oundviklig med en armé, stödd på beväring. Man kan på så sätt visserligen sätta en gräns för de ekonomiska uppoffringarna, men det strider mot den i alla länder antagna grundsats, att icke lata den värfvade armén och den genom lottning uttagna delen af de beväringsskyldige tjena tillsammans. Jag hade derföre till en början önskat kunna bifalla förslaget om lottning, men vid närmare besinning finner jag, att jag icke kan rösta för detsamma.

En talare har yttrat, att det icke är någon fara att antaga ifrågasvarande förslag, då man kan hoppas på kommande tider. Ja, det kan man hoppas, men det är, såsom ordspråket säger, bättre att hafva en fogel i handen än tio i skogen. Han har äfven sagt, att vi icke skola sörja för morgondagen. Det är en vacker kristlig tanke, men jag tror, att när man åtager sig en utgift af 30 millioner, man bör se efter, hvar man skall taga dem.

Grefve Lagerberg har till en viss grad instämt i detta förslag. Han yttrade äfven, att det är omöjligt att i längden uppehålla den indelta armén, som förr eller senare måste aflösas. Jag tror också att denna armé, i det skick den nu är, icke kan bibehållas, ty obilligt är, att rust- och rothållare skola underkastas ökade, obegränsade utgifter, men jag anser, att saken kan ordnas på annat sätt än nu är föreslaget genom grundskatternas afskrifning och som kan tillfredsställa rust- och rothållarne. Billigheten fordrar väl, att grundskatterna icke skola efterskänkas utan med något lösas. I Skåne finnas icke några grundskatter och derföre förvånar det mig, att representanterna från Skåne kunna sätta i fråga att vilja bortskänka 10 millioner om året.

Det har mycket talats om kompromissen och dess följder. Jag har varit med derom och yrkar ändock afslag å betänkandet, ty hvad var meningen med denna kompromiss? Det var icke att skänka bort grundskatterna utan ersättning och derigenom gynna en del af rikets invanare på de andras bekostnad.

Grefve Lagerberg misströstad, att vi skulle kunna ordna vårt försvar enligt förslaget äfven med införande af lottning, emedan han ansåg att regeringen dervid vore maktlös. Jag anser visserligen också svenska regeringen vara maktlös i så måtto, att den icke kan bestämma beloppet af penningarne, men den kan dock genom det veto, grundlagen lemnat, förhindra att man afskrifver bördor och skänker bort statens egendom.

Grefve Posse har frågat, hvem som skall betala. När man framställer en sådan fråga i allmänhet, får man till svar: den, som är skyldig. Men här är fråga om, att den icke skyldige skall betala. Den för närvarande härtill skyldige är den svenska jorden, men det oaktadt vill man nu, att den icke skall betala, utan att personer, som dertill icke äro skyldige, skola vidkännas denna utgift, fastän, enligt vanligt rättsbegrepp, den icke behöfver betala, som dertill icke är pliktig.

Vi hafva hört från statsrådsbanken Chefen för Landtförsvarsdepartementet yttra sig om förslaget, men jag har icke kunnat fatta, om regeringens standpunkt var för eller mot detsamma. Det skulle vara mycket upplysande för representationen att få veta detta, och jag tror, att Kammaren i en så viktig fråga har rätt att få veta hvilken standpunkt regeringen intager. Jag förmodar emellertid, att hans yttrande endast var en inledning till diskussionen och hoppas sedermera få höra ett bestämdt yttrande från regeringen.

Jag har nämnt, att jag varit böjd för att ingå på lottningen, men att jag af anförda skäl nu icke kan göra det. Då jag icke vill hafva lottning, kan jag icke på något vilkor gilla detta förslag och jag skulle mycket misstaga mig, om icke denna upplysta Kammares majoritet visste att häfda sin ställning i denna fråga, ty när partierna komma i strid, är det Första Kammaren som till följd af dess medlemmars högre ålder, hög census o. s. v. skall med lugn afväga rättvisans vågskål. Jag tror att landet väntar, att Första Kammaren skall med enighet och kraft afslå det förslag, som här afgifvits. Under denna förhoppning får jag förklara, att jag för min del kommer att rösta för afslag å detsamma.

Herr Jöns Pehrsson: Det har blifvit antydt flera gånger, att det är bra att vara upprigtig. Det måtte väl hvar och en veta, och jag skulle vara den förste, som beklagade, om det funnes någon i denna Kammar, som icke vore det äfven i denna fråga. Jag tror icke att någon finnes här, som har några baktankar, ehuru den siste talaren tyckes tro något sådant. Han talade mycket upprigtigt och jag skulle varit glad, om talaren vid ett tillfälle i Malmö varit lika upprigtig, ty då hade han kanske blifvit besparad att här visa denna upprigtighet.

Chefen för Landtförsvarsdepartementet har yttrat, att lönen för stamsoldaten borde en gång för alla bestämmas. Huru en statsråds-

*Landt-
försvarets
ordnande.*
(Forts.)

ledamot kan vilja uttala en sådan grundsats, kan jag icke förstå. Vi se, huru det i många år tillgått, då man till följd af penningens sjunkande fått höja lönerna här i landet. Skulle samma förhållande fortgå, vet jag icke, huru det skulle vara möjligt att vidhålla den nämnda grundsatsen. Arbetets aflöning måste bero på de i allmänhet rådande ekonomiska förhållandena.

Jag skall icke längre uppehålla mig härvid, då ett par talare på Vestgötabänken och i synnerhet den siste, i sak så utförligt yttrat sig, att ingen, som icke är förblindad af partiskhet, kan undgå att gifva honom rätt, och jag vågar säga, att den, som icke blifvit rörd af de motiv, Kammarens gamle veteran i sin reservation anfört mot lottning, har ett mycket hårdt hjerta.

En talare, Friherre Klinckowström, som jag tror vara min vän, ehuru jag nu måste säga: Gud bevara mig för mina vänner, har framställt ett förslag, innehållande många egenheter, bland hvilka jag nu påminner mig att ingen skulle få blifva general som icke bevistat krig. Då måste vi stundom etablera krig för att få generaler. En talare på stockholmsbänken har så kraftigt gendrifvit detta förslag, att något vidare ordande derom icke behöfs.

Det är sorgligt att höra yttranden sådana som att frågan skulle för majoriteten i Andra Kammarerna gälla icke landets försvar utan endast afskrifning af skatter, men om man vänder sig mot denna majoritet, så borde man väl äfven vända sig mot minoriteten i denna.

Före detta statsrådet Abelin har beskärmat sig öfver Utskottets förslag och sagt, att det icke kan blifva något af förrän 1907, men jag tycker, att han skulle hafva ett så klart omdöme att han insåg, att, om 6,000 man årligen öfva sig, så hafva vi vid den tiden en armé af 100,000 man fullt öfvade trupper. Förslaget innebär således en väsentlig förbättring i militäriskt hänseende och jag har icke hört af någon militär eller sett i någon tidskrift uppgifvas motsatsen.

Man säger, att det icke finns någon visshet, att stamsoldater skola erhållas ens mot betalning, men, så vidt jag vet, har man alltid fått andra stater fulltaliga genom betalning, och hittills har det gått för sig i afseende på de värfvade regementen, som nu finnas. Ett annat exempel skulle jag kunna åberopa, att denna Kammarer är fullsatt, fastän ledamöterna icke åtnjuta ersättning.

Slutligen vill jag anmärka, att deras påstående, som säga, att det låter sig göra, och deras, som anse, att det icke låter sig göra, kunna väga lika tungt, ty endast framtiden kan visa det. Men en förhoppning måste vi väl ega att så länge det finnes ett svenskt folk, så svi-ker det icke sin pligt att värna sitt land så bra det kan. Vi komma ihåg den olyckliga tid, då en svag konung fört landet på branten af sin undergång, huru 1810, 11 och 12 årens riksdagsmän och myndigheter gjorde allt för att värna sitt fosterland. Jag tror derföre, att man tryggt kan bortlägga alla sådana mörka framtidstankar. Jag skall derföre med glädje lägga min röst för Utskottets förslag, och icke ett penal deröfver.

Jag har icke hört det ordet från regeringens främste man, att förslaget skulle vara för dyrt, men skulle detta vara uttaladt, beklagar jag att så skett.

För min del slutar jag med att yrka bifall till Utskottets förslag och vill blott tillägga, att ni gören icke Medkammaren någon stor otjenst, mine Herrar, om ni afslår detsamma.

Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

Herr Montgomery Cederhielm: Efter de upplysande föredrag, som här under förmiddagens lopp hållits, behöver jag endast yttra några ord; men, då jag var ledamot af det Särskilda Utskottet, anhåller jag att få angifva de skäl, som förmått mig att rösta för Utskottets förslag. Det första af dessa skäl återfinnes, väl sagdt, i Herr Mannerskantz' reservation och jag skall begagna samma ord som han. Der står: »mitt förnämsta skäl är, att Sveriges folk, ovilkorligen och utan dröjsmål, behöver betrygga sin sjelfständighet genom en starkare försvarsorganisation än den, som det nu eger».

De flesta af oss hafva upplefvat 1871 års härordningsförslag. Vi hafva upplefvat urtima riksdagen 1871. Vi hafva sett 1873 års kompromiss. Vi hafva äfven sett 1875 års härordningsförslag samt förslaget år 1877 och ännu har frågan icke kommit ett tuppfjät framåt utan befinner sig, kan man säga, ännu i nästan samma skick som förut. Kan det då vara skäl att fortfara på detta sätt? Då man sett att ett förslag finnes, som icke är möjligt att genomföra, såsom förhållandet var med t. ex. 1875 års förslag om strängt genomförande af allmän värnpligt, eller 1871 års förslag om bibehållande af den gamla grunden, indelningsverket, kan det då vara skäl att endast fästa sig vid dessa ytterligheter och icke gå in på någon medelväg, som dock har utsigt att föra saken fram. Gående ut från en sådan synpunkt får jag säga, att detta förslag innehåller i militäriskt hänseende verkliga framsteg och verkliga förbättringar mot det nu varande. Den nu föredragna punkten, litt. a innehåller, »att svenska hären skall sammansättas dels af en fast anställd *befälskader* af yrkesmän, dels af en ur de värnpligtiges led anskaffad *stamtrupp* och dels af *beväring*».

Hvad denna befälskader beträffar, så har jag erhållit upplysning om den, som för närvarande finnes. Denna uppgår enligt plan för 1878 till 1,763 officerare, 1,630 underofficerare, 2,169 korporaler samt 1,575 spel. Om jag sammanlägger dessa siffror, så kommer jag till en summa af 7,137 man officerare, underofficerare, korporaler och spel. Enligt det nu föreliggande förslaget utgör befälskadern 12,249 man, således en betydlig *tillökning* i befälens *antal*. I fråga om *beskaffenheten* af detta befäl skola vi komma ihåg att det finnes en punkt i förslaget, som säger, att ingen må till befäl befordras, som icke minst ett år tillhört stammen.

Det blir likvisst en annan erfarenhet genom att hafva ett år tillhört stammen än den, som nu vinnes genom gradpasseringen. All den erfarenhet, som man kan säga att de unga officerarne för närvarande ega, hafva de förvärfvat sedan de blifvit officerare, men under den långa tid, de skulle, enligt förslaget, komma att vara i stammen, förvärfva de en betydlig erfarenhet, innan de blifva officerare. Detta är således ett företräde icke blott i numerären utan äfven i fråga om kvaliteten.

I afseende på stamtruppen är skillnaden mellan det nuvarande och det, som är föreslaget, icke så stor, när den stamtrupp, som för när-

*Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

varande finnes, uppgår till 27,649 man, eller, om jag der tillägger vice-korporalerna, 29,361 man. Skilnaden är således icke stor mot hvad som nu är föreslaget, men jag tror, att hvar och en skall erkänna, att denna stamtrupp, enligt förslaget, erhåller mera öfning än nu. Utom de tio och en half månadernas öfning, som infanteristen får — ty att specialvapnen erhålla bättre öfning än som nu kommer dem till del, erkänna alla — skola vi komma ihåg garnisonstjenstgöring, underbefäls-skolorna m. m., som finnes i förslaget omnämndt och som också bör läggas till öfningstiden för en stor del af denna stamtrupp, så att de, som genomgått denna tjenstgöring för sin rekrytbildning, hafva i allmänhet fått en öfning af omkring aderton månader.

Från olika delar af landet hafva olika åsikter uttalats angående supplementärlottningen. Jag skall icke mycket uppehålla mig vid anskaffningssättet för stammen. En talare har sagt, att det icke blir svårt att anskaffa denna stamtrupp på frivillighetens väg. Jag hysar mina betänkligheter i det afseendet, men det må vara svårt eller icke, så anser jag, att det är *nödvändigt* att det finnes en slutlig möjlighet att hålla stamtruppen fulltalig och därför har jag deltagit i den reservation, som går ut på supplementärlottningen, då det bestämda antalet stamsoldater icke kan på frivillighetens väg erhållas. Förslaget åtföljes slutligen af en beväringsslag, hvarigenom beväringen kommer att fastare sammanhållas än nu är fallet, och en mobilisering lättare att ega rum än nu.

Jag skall nu icke vidare upptaga tiden, utan får endast, då i denna punkt litt. a finnas bestämmelser, som i långt högre grad tillgodose vårt försvar än det nu varande härordningsväsendet, anhålla om bifall dertill.

Den vidare öfverläggningen uppsköts och Kammaren åtskildes kl. 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.